

DE BONGARD

TIJDSCHRIFT VAN HEEMKUNDEVERENIGING
“DE BONGARD”
SIMPELVELD – BOCHOLTZ

JAARGANG 22

NUMMER 2

Juni 2010

COLOFON

Eindredactie en
vormgeving:

O.A. Reitz

Adres voor kopij en
reacties:

**Postbus 21009
6369 ZG Simpelveld**

ISSN 1383 – 9896

E-Mail:
debongard@hotmail.com

**SLUITINGSDATUM
KOPIJ VOLGENDE
PERIODIEK:
01 september 2010**

INHOUDSOPGAVE

<u>Thema</u>	<u>Auteur</u>	<u>Pag.</u>
Inhoudsopgave	-	99
Voorwoord	A. Hamers	100
Pastoor Dydden en de troubles rond de tienden (deel1)	J. van der Werf	102
10 Jaor Beschermehear.	F. van der Linden	109
Jaarverslag 2009 van secretaris	W. Wierts	110
100 Jaar Station Simpelveld was belangrijk voor de hele regio	M. Dreuw	113
Geschiedenis maken – Ed G. Erickson	L. Wolters	123
Limburg en dialect	Annie Franssen	124
Jaarprogramma 2010	W. Wierts	125
Midzomernachtswandeling 2010	H. Backbier	126
Hoeve Overhuizen te Bocholtz, rondleiding	L. Wolters	127
Opening 11 april 2010	P. Hamers	128
Tentoonstelling Tweede Wereldoorlog 2010-2011		
Lezing Rosalie Sprooten	P. Hamers	131
“ Der Nüntsingde Pluk “	A. Franssen	132
	A. Cremers	
Excursie Motoren Lemmens en Vuursteenmijn Rijckholt	P. Hamers	134
Bokkenrijders believe België (20)	H. Hermans	135
Nawoord Themanummer WO2	O. Reitz	147
Inhoudsopgave Jaargang 2009	-	147

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het artikel ligt bij de auteur(s).

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, via magnetische media of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Dit tijdschrift verschijnt vier maal per jaar en is gratis voor leden van “De Bongard”. De kosten voor het lidmaatschap van “De Bongard” bedragen € 14,- per jaar.

Aanmelden voor een abonnement (lidmaatschap) kan op ons adres:

Secretariaat De Bongard, Postbus 21009, 6369 ZG Simpelveld of via onze website www.debongard.nl

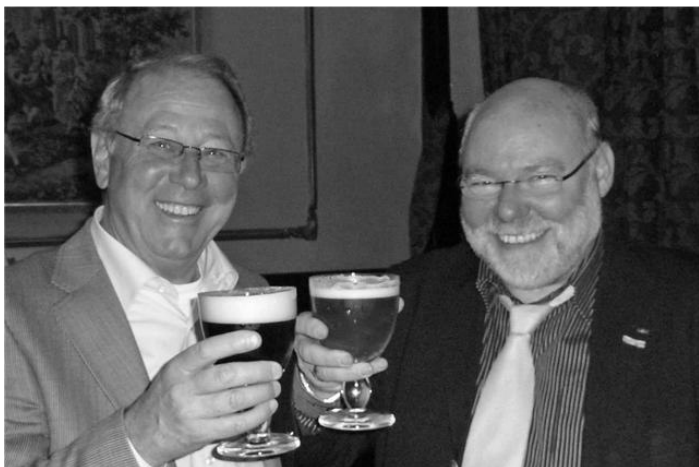
Bankrek.: Rabobank nr. 115103406. Girorek.: 276159

Voorwoord

Beste Leden,

Na de speciale editie over de tweede wereld oorlog nu weer een “gewoon” nummer. Het was met recht een speciale editie. Het waren het dubbel aantal pagina's, helemaal gevuld met artikeltjes over de tweede wereldoorlog. Dit is ook buiten onze vereniging opgevallen. De vraag voor extra exemplaren was zo groot dat we er 200 extra hebben laten drukken.

Op 16 maart is de voorjaars algemene ledenvergadering geweest. Naast de jaarlijkse verenigingszaken hebben enkele wijzigingen in het bestuur plaats gevonden. Johan Schnackers is door de ledenvergadering benoemd tot bestuurslid en zal de coördinatie van activiteiten op zich gaan nemen.

Verder hebben we tijdens de algemene ledenvergadering afscheid genomen van beschermheer Frits van de Linden. Hij heeft ruim tien jaar deze functie vervuld en vond het mede in verband met zijn pensioengerechtigde leeftijd verstandig een stapje terug te doen. Vanwege de grote verdiensten voor onze vereniging heeft het bestuur gemeend Frits tot erelid te benoemen. Er kon al direct een nieuwe beschermheer verwelkomd worden in de persoon van Wiel Weijers.

Deze behoeft amper toelichting. Deze kersverse ereburger van de gemeente Simpelveld heeft toegezegd zich in de periode na zijn wethouderschap onverminderd met cultuur bezig te willen houden en wil daaraan ook uiting geven door het invullen van het beschermheerschap van de onze vereniging, waarvan hij al vele jaren lid is. Bij gelegenheid van het aanvaarden van de functie van beschermheer schonk hij de vereniging een oud 'aap-noot-mies' schoolbord.

De afgelopen maanden hebben nog steeds in het teken van 65 jaar bevrijding gestaan. Zo hebben we na de algemene leden vergadering de zeer indrukwekkende documentaire 'Akkers van Margraten' gezien. Tijdens deze documentaire kwamen vele ooggetuigen aan het woord die de aanleg van het Amerikaanse militaire kerkhof hebben meegemaakt of er zelf aan hebben meegeholpen. Ondanks de soms schokkende beelden vonden alle 68 bezoekers het een geweldig document waarmee een stuk geschiedenis is vastgelegd.

Op 11 april was de opening van onze expositie bij Scholtissenhof. Er zijn enorm veel mensen op af gekomen. De mensen van de werkgroep hebben terecht veel lof in ontvangst mogen nemen voor deze expositie. Ook hebben zich nog enkelen gemeld met eigen, unieke verhalen die door de werkgroep zijn vastgelegd. Verderop in dit nummer een uitgebreid verslag hiervan.

Het hoogte punt van het 65 jarig bevrijdingsfeest was natuurlijk op 5 mei. Op deze dag hebben wij zowel in Bocholtz als ook in Simpelveld de oranje comités ondersteund bij door hun georganiseerde bevrijdingswandelingen. Tijdens de wandeling in Simpelveld is een nieuwe plaquette onthuld in de Kloosterstraat. Deze vervangt de plaquette die hier enkele jaren geleden gehangen is ter nagedachtenis aan de gesneuvelde Amerikaanse soldaat Erickson, maar snel daarna ontvreemd is

door bronsdieven. Dank aan allen die hun medewerking hebben verleend aan de wandelingen en het tot stand komen van de nieuwe plaquette.

Enkele dagen later, op 11 mei, was voorlopig het “toetje” van onze WOII activiteiten. We hadden toen een lezing van Rosalie Sprooten over ‘De klap van Wittem’ die het verzet in onze regio een flinke klap heeft toegebracht. Deze lezing is samen met Oranje comité Simpelveld en Heemkundevereniging Eys georganiseerd. Er waren 86 enthousiaste bezoekers die ook nog eens heel veel boekjes hebben gekocht.

Zoals gebruikelijk heeft de sectie wegkruisen op goede vrijdag wederom een meditatieve wegkruiswandeling georganiseerd. Dit jaar zijn naast de wegkruisen van Baneheide enkele kruisen in Simpelveld aan gedaan. De jaarlijkse grote opkomst bij deze activiteit geeft aan dat dit een goed georganiseerde activiteit van deze sectie is die een grote behoefte bij mensen vervult. Dank aan deze sectie voor de organisatie van deze kans tot bezinning.

Verder hadden we op 16 april natuurlijk nog de dialectavond. Wederom trok deze een volle zaal. Sketches, muziek, serieus en lachwekkend; alles kwam aan bod. Felicitaties aan de dialectgroep die onder een nieuwe leiding wederom een gezellige avond hebben weten te maken.

Als laatste moet nog vermeld worden dat onze sectie bidprentjes een schenking heeft ontvangen van 8000 bidprentjes. Deze zijn geschonken door mevr. Heyenrath-Smeets. Waarvoor wij haar hartelijk danken.

Nu de zomer weer begonnen is neemt het bestuur, net als vele van onze leden, ook enkele weken vrij af. Er zullen in de komende periode slecht weinig Heemkunde activiteiten zijn. Na de zomer vakantie gaan we er dan weer met nieuwe energie tegenaan.

Namens het bestuur,

Armin Hamers

Foto's: Ortwin Reitz

Pastoor Dydden en de troubles rond de tienden (deel1).

Door: Jo Van der Werf

Of pastoor Arnold Dydden een aardige man is geweest, weten we niet. Er zijn van hem geen beschrijvingen bekend en geen portretten. Na zijn aantreden in 1571 gaf hij wel zijn visitekaartje af: niemand in vertrouwen nemen en zeker de plaatselijke adel niet.

In het boek over de St. Remigiusparochie van Luc Wolters is te lezen hoe de Norbertijnen vanuit Luik in Simpelveld kwamen als pastoors. De bisschop van Luik had hun in 1203 de parochie toevertrouwd. Tot 1806. Toen stierf pastoor Sougnez als laatste Norbertijn in Simpelveld.

In een van de teksten die pastoor Dydden in zijn Memorieboek opneemt, beweren de Simpelvelders dat hun pastoor niets te klagen heeft, hoe hij ook zijn best doet het tegendeel te bewijzen. Ze zeggen immers dat Simpelveld een parochie is die goed oplevert, een van de beste in de hele regio.

Welke inkomsten had een pastoor? De tienden leverden het meest op, daarover zo dadelijk meer. Dan waren er de landerijen in eigendom van het klooster Beaurepart, zeg maar de parochie. Ze werden verpacht aan halfwinners, d.w.z. boeren die de helft van de opbrengst moesten afstaan aan de eigenaar. Als laatste de jaardiensten. Wilde je als goede gelovige te boek staan, moest je minstens voor overleden familieleden jaardiensten laten houden. Daar waren contracten voor met afgesproken bijdragen in rogge, haver, kapoenen of penningen. Voor de zekerheid werd er een onderpand gesteld. Bijvoorbeeld de familie van Imstenrade stelde de Vroenhof als onderpand. Bij niet betalen werd er 'gepand', d.w.z. beslag gelegd.

Daarbij moet men bedenken dat de geestelijkheid geen belasting betaalde, niet over tienden, niet over andere inkomsten als pachten of jaardiensten. Wanneer de

“Wat ook te betreuren is, er was ook nauwelijks een mens die ik in deze kwestie in vertrouwen durfde te nemen. Ja, zelfs als er registers bestonden die betrekking hadden op onze moeilijkheden, waren ze door kosteren of knechten na de dood van onze voorgangers in het geheim doorgegeven in de handen van ondergeschikten (naar ik later vernomen heb). En hierdoor werden deze zaken verduisterd, te weten onze privileges, rechten en bezittingen, zowel wat betreft de tienden als de schulden. Daarom, om te voorkomen dat iets dergelijks later zal vóórkomen, heb ik het noodzakelijk gevonden het huidige register te bewaren in de kluis ofwel de rekeningenkamer van de abt of het convent, zodat niet het latere bedrog erger zal zijn dan het voorgaande.

Ik heb getracht vooral de edelen te leren kennen; en snel kwam ik te weten in wie ik geen respect voor de pastoor, gehoorzaamheid aan geestelijken noch menselijke oprechtheid heb aangetroffen, maar valsheid en bedrieglijkheid.

Daarom vraag ik u vervolgens en raad ik u aan een spiegel voor ogen te houden: Word niet te familiair met de edelen. Want te veel vertrouwelijkheid leidt tot minachting. En wees niet te zachtmoedig met het volk, want de zachtaardige wordt door de schijnheilige en de dubbelhartige bedrogen. Neem niemand in vertrouwen of onthul hem uw geheimen, tenzij een klein beetje, omdat u door dezelfde persoon misbruikt wordt: want ze misleiden u.

Goederen, rechten van de pastoor en uw eigen zaak, bewaak ze en houd ze in de gaten.”

folio 1

“De hele familie van Imstenrade jaarlijks 12 vat rogge met als onderpand hof en huis genaamd de Vroenhof, in deze tijd beheerd door jonkvrouw Gritteren. Grenzend aan het kerkhof in Simpelveld.”

folio 65.

“Simen Jaspars 2½ vat rogge; onderpand is 4 morgen land aan de Kuilenstok of het straatje naast het huis van Dorn Heynen en bij het huis van Dorn Heynen; in deze tijd bezit Anna, de weduwe van Peeter Byspelmans het, nl. 2 morgen, en ook Thys Vechter.

Ook met anderen hebben we onenigheid over de betaling; in het jaar 1586 sloten we vrede en betaalden ze 3 jaren en daarna betalen ze ieder jaar 1 vat rogge en ½ vat, omdat men vindt dat ze niet tot meer verplicht zijn.”

folio 68.

Voortdurend werd er geprocedeerd. Bij de schepenbank in Simpelveld, bij het gerechtshof in Herzogenrath, in Limbourg, in Brussel bij de Raad van Brabant. Meestal kreeg mijnheer pastoor gelijk.

Een voorbeeld : **het gedoe rond de tienden.**

Tienden waren afkomstig uit het grijze verleden. In de 9^e eeuw werden ze opgenomen in de Koninklijke wetten van de Karolingers: 10% van de jaaropbrengst.

Er waren 4 soorten tienden:

- De grote tienden geheven op “alles wat een stengel had”. Dus in de praktijk meestal op rogge en haver.
- De kleine tienden op allerlei andere gewassen zoals hooi, vlas, koolzaad, enz.
- De lammer-, ganzen-, hoendertienden.
- De novaaltienden op pas ontgonnen gronden.

Men moet bedenken dat ze ontworpen waren voor een landbouwsamenleving.

gewone inwoners voor de zoveelste keer moesten meebetalen aan bedden, impositien, gabellen, enz., enz., ging de geestelijkheid vrijuit. De enige betalingen die ik heb aangetroffen, waaraan de pastoor meebetaalde, waren de kosten van de vrijwaringen tegen plunderingen.

Dat al deze welvaart kwade ogen gaf, moet niemand verbazen, zeker niet als men bedenkt dat in 1568 de 80-jarige oorlog was uitgebroken. Er zwierven dus legers door de Nederlanden. Meestal waren het kleine regimenten onder leiding van een kapitein die ook de soldij moest regelen. Steden konden zich redelijk beschermen tegen het loslopend tuig, want daar gingen 's avonds de poorten dicht. Op het platteland lag dat anders. Men klaagde dus over de pastoor die het onderste uit de kan wilde en er niet tegenop zag beslag teleggen op huis en hof, als er niet op tijd betaald werd.

“Kopie van de brief over schulden, ingewilligd 30 juni in het jaar 1582. Philips, door de genade van God koning van Spanje, etc.

Aan de eerste van onze deurwaarders, boden of anderen, die gemachtigd zijn die taak uit te voeren binnen onze landen van Brabant en van Overmaze en hiervoor gevraagd zijn, gegroet.”

“Daarom gebieden wij u hierbij, dat u, op verzoek van de genoemde eiser of zijn vertegenwoordiger, met nadruk namens ons beveelt, dat al degenen die de eiser vanwege de genoemde jaardiensten iets schuldig zijn en nalatig zijn geworden, van wie hij de namen zal noemen of die hij bij verhindering zal doorgeven en van wie blijkt dat ze achterstallige schulden hebben, doordat ze dit zelf aangeven of zo nodig op een andere manier, dat zij meteen en zonder uitstel naar de eiser gaan en betalen; als het nodig is, onder dwang.”

folio 80/81

Eigenlijk waren ze bedoeld voor 3 doelen: de armen, de pastoor, de kerk. Dus alles was in Natura. In de loop van de tijd werden ze vaak beschouwd als gewone inkomsten en dikwijls kwamen ze in handen van de plaatselijke adel. Bij ons liep het iets anders. De bisschop van Luik, Hugo van Pierrepont, was mede-eigenaar van Simpelveld. Hij stuurde niet alleen Norbertijnen van Beurepart als pastoors (1203), maar gaf ze ook aanspraak op 1/3 van de Tienden. Een zekere edelman, Thierry van Houffalize, was eigenaar van 2/3 van de tienden. Het is niet bekend hoe hij daaraan gekomen is, maar hij deed afstand van zijn rechten ten voordele van het zustersklooster Val Benoit in Luik.

In 1528 (dus vóór de tijd van pastoor Dydden) werden eerst de grenzen van het hele tiendengebied vastgelegd, daarna de verschuldigde producten en tenslotte de verplichtingen voor de tiendheffer(s).

“In het jaar van onze Heer 1528, op 7 mei, ben ik, ondergetekende notaris, gezonden door de eerwaarde abdis, jonkvrouw Brus, genaamd Berloe, en de zusters van het genoemd klooster Val Benoit samen met de eerbare Arnoldt de Berloz en Baltus Marcenelles, rentmeester van genoemd klooster, naar het dorp Simpelveld in het land van ‘s-Hertogenrade om daar via getuigen waarheidsgetrouwe informatie te krijgen van de grenspalen en de gebruiken van het vertienden van de grote en de kleine tienden, waarbij twee derde deel toekomt aan het klooster Val Benoit en een derde deel aan de pastoor van genoemd dorp, ongedeeld.”

De begrenzing:

“De palen aan de oostkant van de tienden van Simpelveld blijken te zijn de openbare weg vanuit Heerlen gaande tot de Mijlboom na de Dorre boom; in het zuiden het rijk van Aken bij de Heerenpaal bij de Landgraaf; door de Vlengendaalse velden over de Plaat; naar het westen de heerlijkheid Eys, aflopend naar de Bulkumervelden; de Vogelzangput naar Bosschenhuizen langs het Elzenhuis naar het noorden, langs de heerlijkheid Eys tot Lovemich; door de velden van Imstenrade naar Drievogels, de stenen palen volgend en in de richting van de toren van Kerkrade; welke stenen palen in het land van Valkenburg liggen. En deze hebben we in ogenschouw genomen en we hebben de voet gezet op de genoemde palen en grenzen met de genoemde personen.”

Tiendpaal in St. Margriete

De inning:

1. *Dat zij de tienden van de hoeven gaven en altijd gegeven hadden op alle plaatsen, evenzo van raapzaad op het veld, binnen en buiten de gewone velden. Evenzo van rogge, weizen of tarwe, spelt, gerst, haver, erwten, wikken, linzen, bonen, 'macraen', zomergerst, kort koren en dergelijke vruchten, die droog in de bundel komen of gebonden horen te worden; evenzo vlas, daarvan gaven ze de elfde schoof of garf.*
2. *Voorbehoud voor sommige kleine tienden en leengoederen, waarvan sommige delen liggen tussen hun palen en grenzen, zoals de hof van Overhuizen, Vlengendaal, Bornhof, de Teggerhof, de hof van der Heggen; zij zijn aan de pastoor slechts de nieuwe of de kleine tienden verschuldigd, dwz de 33e schoof. Te verzamelen en te tellen van één stuk land op het andere dat toebehoort aan een eigenaar.*
3. *En tenslotte: waar 6 schoven ofwel bij het harde koren ofwel bij het zomerkoren overschieten, daarvan vertiendt men de 'scobben' of een halve schoof. Ook velden die gebroken worden en tot akkerland gemaakt en bezaaid met vruchten, die laat men een jaar onvertiend w.b. het harde koren en een jaar w.b. het zomerkoren.*
4. *En daarna geven ze tienden, zoals de anderen, de 11e schoof.*
5. *Ook geeft het land van de pastorie of weisdomsgoed geen tienden. Ook worden alle lammeren, ganzen, kippen vertiend. De lammeren tussen Pasen en Pinksteren, op z'n laatst in de Pinksterdagen. De kippen met sint Gillisdag of ten laatste met sint Remigius.....”*

De verplichtingen:

“Ook moeten de abdis of haar pachter vanwege twee derde deel van de tienden het hoogaltaar van Simpelveld met zijn toebehoren onderhouden, zoals misgewaden, altaarschalen, handdwalen, misboek, kaarsenluchters, kaarsen, wijn, hosties. Dan krijgt de koster 30 schoven rogge jaarlijks uit twee derde deel van de tienden van de abdis voor wijn en hosties; behalve op de 4 hoogtijdagen, dan betaalt de kerkfabriek.

Ook onderhoudt de abdis het groot missaal met antifonaal en het schip van de kerk. En de pastoor [onderhoudt] het koor, de inwoners de toren en de klokken en de hekken van de kerkhof, de kerkfabriek de toebehoren.

Ook onderhoudt het twee derde deel van de abdis de grote klok met klokkentouw, olie, en alles wat daarbij hoort. En wanneer die barst of in stukken valt, moet zij die op haar kosten laten hergieten.

Ook onderhoudt het twee derde deel van de abdis twee stieren en beren, waarmee de plaatselijke beesten goed voorzien worden. Ook zeiden de genoemde inwoners dat men vroeger de merries liet dekken te Overhuizen, maar sinds jonker Andrees van den Hove schout was geweest, was dat achterwege gebleven. Alsook dat men in de Kerstnacht onder de eerste mis wat stro op de kerkhof te Simpelveld placht te verbranden.”

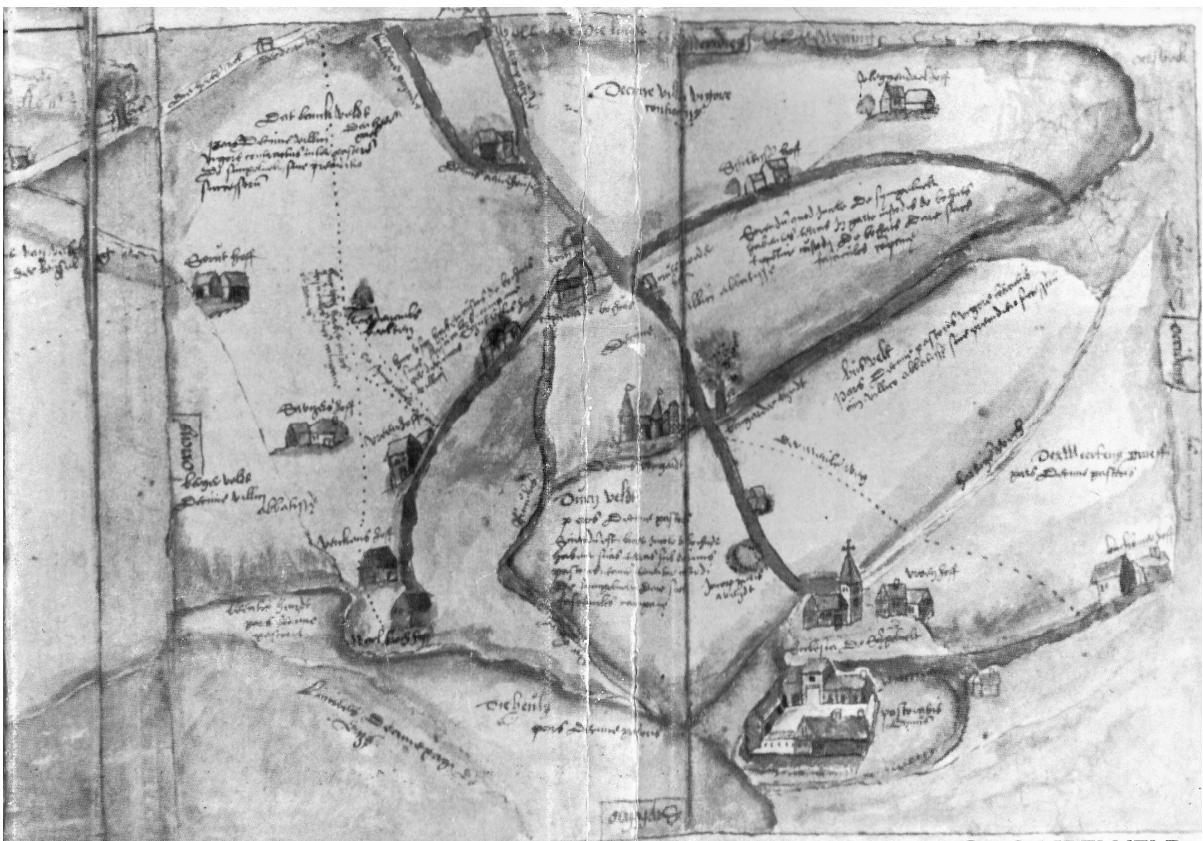
folio 143/144

Eeuwenlang werden de tienden gezamenlijk geïnd door de pastoors en de zusters van Val Benoit. De heren van Overhuizen, de familie van den Hove, hadden van de zusters de tienden, dus 2/3, gepacht. Alles werd eerst opgeslagen in de grote hoeve van de Waalbroek en vandaar verdeeld.

Tot 1536. Toen besloten de pastoor Andrees van Doenraedt en zijn oom Andrees van den Hove de inning op te splitsen. Men legde vast wat voor wie was.

“Hier volgt het contract tussen de heer Andrees van Doenraedt, pastoor in Simplveld, in het jaar 1536, en jonker Andrees van den Hove, in die tijd pachter van de abdis van val Benoit voor twee derde van de grote tienden van Simplveld en Bocholtz. Het is zo dat pastoor zijn derde deel van de tienden [moet krijgen] uit wat dezelfde pastoor toekomt en dat hij zijn winst moet halen uit het Doornveld, beginnend bij het huis van de Bongard, gaande langs de Linde tot het bos. Verder zal de pastoor ook beschikken over het Bosveld, de Mertensgraaf, en vervolgens langs de 10en van Eys, langs Vogelzang, in Bosschenhuizen en van de Huls tot de Molsberg en het Bergerveld. Evenzo de Leentesheide tot de Juffersweg gaande naar Imstenrade en ook langs de berg richting Soureth en het veld van jonker Grijn. En voor wat betreft de rest zal jonker Andrees voornoemd als pachter van de abdis hiervan geheel en al voor hemzelf en zijn kinderen profijt hebben.”
folio 57/58

Pastoor Dydden nam alles over zoals hij het aantrof en legde het voor de zekerheid vast in een tekening. Op de zgn. Kaart van Dydden zijn de grenzen (1571) duidelijk aangegeven.

**De tienden van de pastoor lagen grotendeels binnen de dikke lijnen.
Rechts naast de kerk de Vroenhof, beneden de Pastorie.**

Nu waren dit nogal troebele tijden. Niet alleen dat de oogsten vaker tegenvielen in deze koude periode (kleine ijstijd) met veel koude winters en natte zomers. Ook de rondtrekkende legertjes veroorzaakten veel onrust. Wat dacht u van de troepen van Willem van Oranje in 1568 en 1572, de regimenten van don Juan van Oostenrijk in 1578 op weg naar Roermond en zo voorts en zo verder. Vanaf 1579, toen de hertog van Parma Maastricht veroverde en even later Roermond en Venlo, was het land langs de Maas weliswaar in handen van de Koninklijke/Spaanse legers, maar dat wilde niet zeggen dat men gespaard bleef van de soldateska, het soldatentuig. Pastoor Dydden kon daarover wel een boekje open doen, maar de gewone mensen natuurlijk ook.

Terwijl de pastoor, dat blijkt uit zijn Memorieboeken, zo secuur mogelijk vastlegde welke rechten hij had en welke inkomsten, probeerden de boeren en de adel zo weinig mogelijk aan de tienden kwijt te raken. De beminde gelovigen beriepen zich erop (1592) dat de vorige pastoors soepel waren geweest bij het innen van de tienden en protesteerden tot in Brussel, toen Pastoor Dydden de teugels aanhaalde en zich beriep op het gewoonterecht in de landen van Overmaas, n.l. doortellen van de schoven en lammeren.

“Met gepaste eerbied geven de schepenen en gewone inwoners van het dorp Simpelveld, gelegen in het land van Limburg, te kennen dat hier eerder, in het jaar 1575, een bepaald proces heeft plaats gevonden tussen hen en de heer Aerdt Didinius, hun pastoor, als eiser, die een verklaring van herstel van rechten verzocht, om de tienden in Simpelveld te mogen heffen en innen, alsook van vlas en andere veldvruchten, gegroeid op de landerijen die braak lagen en verder ook, als op het ene stuk land minder schoven gevonden zouden worden dan elf, omdat enige schoven weggevoerd zouden zijn voor de tienden, op een ander stuk land daarnaast liggend en eigendom van een eigenaar of pachter die ook gebruiker was van het andere stuk, de telling daar op dat stuk te mogen voortzetten, en dus schoven van het ene stuk land op het andere te brengen, en het optimale recht van de tienden te krijgen. Niettegenstaande de voorgangers van dezelfde pastoor van oudsher daar dezelfde tienden op andere wijze hebben geheven, ja ook niettegenstaande dezelfde eiser bij het betrekken van de genoemde pastorie, aan de inwoners van het dorp had beloofd dat hij zich bij het heffen en innen van de tiende zou richten naar de manier, waarop zijn voorgangers dat altijd hadden gedaan, en met name de heer Andrees Doenraedt, destijds ook pastoor van hetzelfde dorp, die iets dergelijks (doortellen) niet had gedaan.”

folio 175

De pastoor zegt dan:

“Deze tienden zijn van oudsher in bijna het hele land van Overmaas verzameld op deze manier, namelijk: dat als de telling van de schoven rogge, tarwe, haver, gerst, spelt, de bundels hooi, wikken en andere vruchten op een stuk land begonnen was, ze werd voortgezet op de andere stukken [land] van een heer, meester of eigenaar, zoals duidelijk mag blijken uit de stukken daarover, zoals aangetoond door authentieke kopieën van de 11^e mei in het jaar 1558.”

folio 39

De verhoudingen raakten zo getroubleerd dat de pastoor zijn eigen onderdanen beschuldigde van medeplichtigheid aan zijn arrestatie.

“Het is immers een feit dat de schrijver, toen hij op 1 augustus laatstleden naar de kerk ging om de mis te lezen, door de vijanden en rebellen van Zijne Majesteit gevankelijk werd meegenomen naar de bossen in de buurt van Stokkum over de Maas, waar de rebellen hem onder marteling 500 Rijnse guldens, Hollands geld, hebben afgedwongen als losgeld. Ze hebben hem openlijk te kennen gegeven, dat enkele van zijn onderdanen hun hadden gezegd dat de schrijver makkelijk 1000 daalder als losgeld kon betalen. En dat hij de inwoners van Simpelveld wel 2000 guldens schade had berokkend door de processen die hij tegen hen voerde of had gevoerd. Ook zeiden ze uitdrukkelijk dat de schrijver door enkele inwoners van Simpelveld verraden was.”
(1592)

folio 41

Een volgende keer gaan we bekijken hoe de tegenstellingen verergerden zodat ingrijpen van bovenaf volgde.

1

Gebruikte boeken:

Het Memorieboek van Dydden (vertaalde versie)

St. Remigius door Luc Wolters

Handboek voor de Geschiedenis van Limburg door P.J.H. Ubachs

10 Jaor Beschermhear.

‘t Is mieë wie 10 jaor jelebbe. ‘t Beschtuur va ozze HKV De Bongard wool jear inge Beschermhear. Ee klankbord en mitdinker.

Iech woët daovuur benaderd durch der Leo Kohl z.g. en d’r Arnold Schleck.

Mieng, al jaore lank, beschaonde simpatie vuur ”De Bongard” doong miech beschlisse um jao tze zaage, onger de aafsprouch dat iech dat nit vuur iewig zoaw zië.

Ze houwe ooch al direk werk vuur miech. De Jemingde houw ing behuurliche financiële tzowzaage aan d’r verein jedao vuur ‘t realisere van ee Heemkundemuseum. ‘t Beschtuur how ooch al een pand op ‘t ooch. ‘t Huusje van de jeschwester Peltzer op d’r Zandberg i Booches. Ee hiël jeschikt, jans aowerwets ijericht, huusje. Museumwaëdig.

‘t Jong nit durch. Op de iëschte plaatsch umdat de jeschwester Peltzer hun huusje onger jee beding kwiet wole en op de zweide plaatsch dat ‘t verwezelijke va e.e.a. bei naoder izië financieel en organisatorisch vuur ozze verein nit haolbaar waor. Mieng iëschte opdracht waor daomit, vuurleuvig, nit jelukt.

In 2005 woeët o.a. iech benaderd durch de familie Simons va Schootsenhof i Booches um mit hun mit tze dinke in ‘t umbouwe van hunne boerehof nao jet anges. Wiëj ‘t zoë wiet waor dat op d’r ouwe huijzulder de ”Klein Limburg Expositie” zow kome han iech mieng kans jejeëfe um dao ooch een Heemkundemuseum aa tze koppele. Men voong ‘t ee prima idee.

‘t Waor vuur miech dan ooch inge extra fesdaag wie os museum dao op 4 april 2008 jeöffent woët. D’r allerschunste extra fesdaag waor vuur miech d’r daag dat ‘t vasschtong dat ‘t huidig beschtuur de zaake uvver noom van hun vuurjengere. D’r jemiddelde leaftziet van os beschtuur jong vaan 75 jaor nao noch jing 40 jaor. Dat waor in 2007. ‘t Vuurbeschtao va ozze, aktieve en, in feite hieël jezonge verein waor jeret! Oonger de bezielende leiding van d’r Luc Wolters koët en jong ‘t wieër.

Han iech ooch nog wunsche vuur de toekomst van os ”De Bongard”?

Jao, iech hof dat ‘t ozze sympathieke vrein nog hiël lang jot bliet jao.

In ‘t bizonger hof iech dat ‘t al i jezat jeugdplan hank en vos jeet kriege, waobei iech dink dat mienge opvolger d’r Weijers Wiel, inge mië wie prima mitdenker kin en zal zië.

Ën iech hof dat mede durch d’r inzet van ozze vrein, mit name de sectie dialect, ‘t c.q. os plat behotte bliet. ‘t Plat huët bei os, graat wie ‘t Heuvelland.

‘t Heuvelland ziet d’r nóch sjunner oes went dao plat jekalt wead.

Iech schliss mit ee hatzlich danke aan alle beschtuurders vuur hunne jeweldige inatz en de constructieve meneer va samewirke in die aafjeloofe 10 jaor.

Ooch ee hatzlich dank aan alle sektieleiders en alle angere aktieve leden.

Os huidig beschtuur dank iech vuur ‘t aan miech abijje van ‘t Iërelidmaatschap.

Vier ziet os!

D’r Friets van der Linden.

”DE BONGARD”

Jaarverslag 2009 van secretaris

Weer is een jaar voorbij. Wij zijn het jaar 2009 begonnen met het bezoeken van de Nieuwjaars-receptie op het gemeentehuis. Op deze receptie hebben wij van de gelegenheid gebruik gemaakt om onze ansichtkaarten aan het gemeentebestuur aan te bieden.

In 2009 zijn onze leden **pastoor Vreuls** en **Tiny Vleugels-Meens**, weduwe van Math Vleugels en onze **adverteerder Funs Janssen** overleden.

Pastoor Vreuls is pastoor geweest in Simpelveld van 1971 tot 1994 en emeritus pastoor in Simpelveld van 1994 tot zijn overlijden in 2009.

Dit jaar hebben wij 11 bestuursvergaderingen (meestal 10) en twee algemene ledenvergaderingen gehouden. In 2009 hebben wij ook weer 4 periodieken uitgebracht waarvoor wij Ortwin Reitz, iedereen die kopij heeft aangeleverd en de bezorgers bedanken voor hun bijdrage aan het periodiek “De Bongard”.

Op **13 januari 2009** hebben wij een lezing gehouden met als thema “**de Jonkheid**” door **dr. Henk Thewissen**, die op dit thema was gepromoveerd. De rode draad in deze lezing was niet goed herkenbaar. Verder bood ons heemkundelid André Dumont uit Oss de vereniging een wapenschild aan dat nu in ons museum te bewonderen is. De heer Dumont werd op deze lezing ook hartelijk bedankt voor dit mooie wapenbord.

Op **zaterdag 14 maart 2009** werd met een paardentrailer in Tilburg **het archief van 18 meter van wijlen drs. Huub Franssen** opgehaald. Mevrouw Franssen heeft voor deze bijzondere geste een attentie van onze vereniging ontvangen. Een werkcomité o.l.v. Pierre Schnackers is nog altijd aan de administratie van dit archief bezig in de voormalige basisschool Bongard in Bocholtz. Voor het reeds verrichte werk door dit comité spreekt het bestuur haar dank uit.

Oud-bisschop dr. J. Gijsen is op **dinsdag 17 maart 2009** spreker geweest op onze lezing die plaatsvond in het kader van “**450 jaar Bisdom Roermond**” en handelde over zijn voorganger **Paredis, de eerste bisschop van het tweede bisdom Roermond**. Hoewel het aantal bezoekers niet geheel aan de verwachtingen voldeed, slaagde monseigneur Gijsen er wel in om het publiek zonder hulpmiddelen te boeien met zijn buitengewone goede kennis over dit onderwerp. Mgr. Gijsen sprak over Paredis zelf, de context waarin Paredis leefde, de vele politieke veranderingen en de rol van de kerk in de 19^e eeuw. Het ontstaan van het bisdom Roermond kwam ook ter sprake. Door het bestuur kreeg hij voor deze mooie voordracht een boekenpakket aangeboden.

Op **zaterdag 4 april 2009** werd de **Romeinse dag** gehouden en ons **museum** op Scholtissenhof voor dit seizoen heropend met **een tentoonstelling over de Romeinen in de regio**. Het gezin Hamers verbeeldde die dag in ons museum een heuse Romeinse familie waar het bestuur hen hartelijk voor wil bedanken. Ons museum had die dag meer dan 300 bezoekers gehad, wat dus geweldig was. Op deze dag hadden wij twee wandelingen georganiseerd; een om 10.00 uur en een om 15.00 uur. Om 10.00 uur werd vertrokken richting de velden van de familie Simons onder leiding van de detectormannen. Onder leiding van Ine Scholl-Vlieks werd ook gezocht naar scherven Er werd helaas niets Romeins gevonden. Degenen die mee waren geweest op deze schatexpeditie hadden veel plezier beleefd en het was spannend geweest tot de laatste minuut. Om 15.00 uur werd met een groep onder leiding van Ine Scholl-Vlieks vertrokken naar onze Romeinse vallei in Vlengendaal. Daar liet Ine de groep zien waar de sarcofaag van Bocholtz daadwerkelijk was gevonden.

Op **Goede Vrijdag 10 april 2009** was om 14.00 uur in **Simpelveld de Heropening van het Hellingbos** met meer dan 500 belangstellenden en in **Bocholtz** om 20.00 uur de **Wegkruisenwandeling** met 63 belangstellenden.

Op **dinsdag 14 april 2009** was onze **Voorjaars Algemene Ledenvergadering**.

Op deze vergadering bedankte onze voorzitter met een kleine attentie **de oude redactie** van ons periodiek te weten **mevrouw Maria Vliex-Hensgens** en **de heer Piet Janssen** dat zij meer dan 20 jaar zorg hebben gedragen voor de diepgang in ons periodiek en dat het periodiek al die tijd altijd op tijd klaar was geweest.

Na de pauze werd in een korte lezing aandacht besteed aan **de sectie Periodiek** en een visueel overzicht gegeven van enkele activiteiten, dat verzorgd werd **door ons bestuurslid Ortwin Reitz**. De fotopresentatie begon met de inzegening en overdracht aan de gemeenschap van de gemeente Simpelveld van **het wegkruis** op de hoek van de markt en de Dorpstraat op **zaterdag 1 september 2007** tot de foto van **het kruis** van **de 12^e kruiswegstatie** bij de heropening van het Hellingbos op **Goede Vrijdag 10 april 2009**.

De **Dialectavond** hebben wij op **vrijdag 24 april 2009** gehouden.

De achtsingde pluk had als thema “Oes ’t leave g(j)reafe” met tal van voordrachten en sketches. Hans Scheijen en het duo de Naatsbrakkelaire hadden ook een grote muzikale inbreng op deze avond. Dit **trio** en de sectie Dialect willen wij van harte bedanken voor het welslagen van deze avond.

Een lezing op Scholtissenhof op **19 mei 2009** hebben wij gehouden met als thema “**De dood in de Romeinse tijd**”. De spreker was Sjef Born (in Romeinse klederdracht), oud-medewerker van het Thermenmuseum, en het aantal belangstellenden was erg groot, met meer dan 60.

Wij hebben op **zaterdag 20 juni 2009 de 2^e Midzomernachtwandeling** gehouden die zeer geslaagd was. Ondanks dat de weersvoorspellingen niet goed waren, viel het aantal deelnemers enorm mee. Opvallend was vooral het grote aantal kinderen. Onder leiding van onze gidsen Ine Scholl-Vlieks en Andy Pöttgens werd van de verzamelplaats bij de parkeerplaats van het voormalige zwembad vertrokken voor een mooie wandeling door een stukje Simpelvelds landschap een prachtige zonsondergang tegemoet. De wandeling ging via de Baneheide naar de sportvelden,

waar Rob Scholl klaar stond om het traditionele vreugdevuur te ontsteken. Na de zonsondergang vertelde Hetty Backbier het een en het ander over de betekenis van de midzomernacht, de kransen van stro werden in het vuur gegooid en het was weer gezellig met een natje en een droogje.

Op **zaterdag 19 september 2009** hebben wij **Bevrijdingswandelingen** in Bocholtz en in Simpelveld georganiseerd. De initiatiefnemer van de bevrijdingswandelingen was onze vereniging met als participant de gemeente Simpelveld. Verder hebben wij medewerking gehad van beide Oranjecomités, schutterij Sint-George en de sectie Gidsen. Volgens velen was het hoogtepunt bij de wandeling in Simpelveld het bezoek aan het kerkhof waarbij de lichtjes voor een zeer intieme sfeer hadden gezorgd. Voor de medewerking aan deze bevrijdingswandelingen heeft de vereniging alle organisaties bedankt die hun bijdrage aan deze wandelingen hebben geleverd.

Op **zaterdag 10 oktober 2009** hebben wij een **excursie naar Sittard** gehouden waar wij drie kerken en de stadswallen bezocht hebben. Voor de kinderen was er nog een fotowedstrijd tijdens deze excursie.

De **najaars Algemene ledenvergadering** werd gehouden op **dinsdag 20 oktober 2009**. In deze ledenvergadering werd medegedeeld dat Sjr van der Linden zich bedankt had als bestuurslid en als sectieleider van de sectie Dialect. Voor de enorme inzet in beide functies werd Sjr van harte bedankt met een attentie. Mevrouw Annie Franssen-Tychon werd hierna als nieuw bestuurslid benoemd en zij nam de functie van sectieleider van de sectie Dialect op zich. Armin Hamers was de nieuwe contactpersoon in het bestuur voor de sectie Wegkruisen. Op deze ledenvergadering werd ook de heer **Cor van Gool** bedankt dat hij **meer dan 21 jaar het periodiek bezorgd** had maar nu op 79 jarige leeftijd door ouderdomsgebreken hij hiervoor niet meer in staat was. Hij werd in zijn functie als bezorger opgevolgd door dhr. Wilhelmus. Volgens de presentielijst waren 32 personen aanwezig geweest bij deze ALV.

Na de pauze werd de film vertoond over het plattelandsleven in Normandië "**Paul dans sa vie**". Het was een filmversie van een project van mondelinge overlevering ('oral history'). Dit hartveroverende portret trok volle zalen in Frankrijk. De grappige, wijze en eigenwijze 75-jarige Paul Bedel groeide door de film uit tot een landelijke bekendheid en hij werd afgelopen zomer zelfs door president Sarkozy op de thee gevraagd.

De lezing van **24 november 2009** heeft de Belgische archeologe Anneleen van de Water van de Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen gedaan. Zij sprak in het kader van de activiteiten van het IKL in Simpelveld ondermeer over het ZLSM/spoor en hoeve Bulkum.

Op **zondag 13 december 2009** hebben wij met een boekenstand deelgenomen aan **de Kerstmarkt 2009** in Simpelveld.

Het bestuur wil verder iedereen bedanken die bijgedragen heeft om de naam van onze vereniging "De Bongard" in binnen- en buitenland hoog te houden.

Dit was mijn jaarverslag 2009.
zat. 27 maart 2010

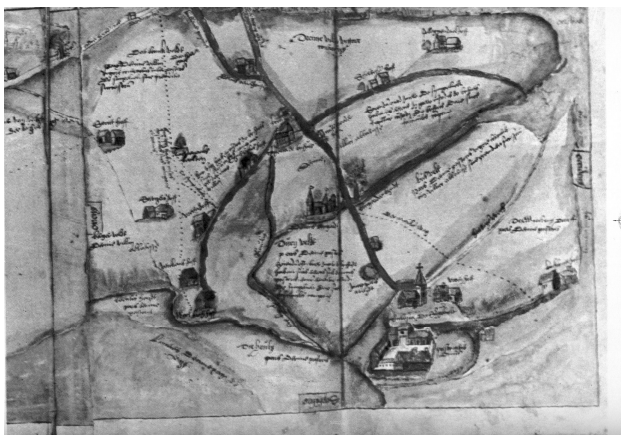
secretaris Werner Wierds

100 Jaar Station Simpelveld was belangrijk voor de hele regio.

Door Michel Dreuw

Simpelveld de bakermat van de eerste Nederlandse grensoverschrijdende spoorlijn.

De Historie van Simpelveld.

De kaart van Simpelveld door Pastoor Dydden in 1577.

Dat Simpelveld over de eerste Nederlandse grensoverschrijdende spoorlijn beschikt, de thuishaven van de ZLSM is en een rijk historisch verleden heeft, maakt een bezoek aan deze gemeente meer dan waard.

In 1137 wordt Simpelveld voor het eerst genoemd in de "Anales Rodenses" de analen van de oude abdij Rolduc. In deze befaamde kronieken wordt voor het eerst de naam 'Semplevei' genoemd. Simpelveld behoort dan tot het kapittel St. Lambert bij Luik en de Prins Bisschop is de landsheer. Aan hem moeten de tienden (het tiende gedeelte van de opbrengst van de veestapel en de vruchten) worden betaald. Zowel de datering van de eerste namen Semplevei (1137) voor het latere Simpelveld en Bukehout (1253) voor Bocholtz, alsook de prilste vermelding als kerk (Simpelveld parochie 1203) en Bocholtz (1373), betekenen niet dat deze gegevens het begin zijn van de ontwikkeling van Simpelveld. De oorsprong ligt veel verder in het schimmige verleden verscholen.

De beroemde sarcofaag van Simpelveld.

In de Romeinse tijd woonden al mensen in Simpelveld, aan de voet van de Hulsberg, beschermd tegen het water van de Eyserbeek. Er stonden kleine huisjes, een kamer woningen opgetrokken uit leem en stro. Rond 70 tot 100 jaar voor Chr. stonden hier twee grote Romeinse villas.

De sarcofaag van Simpelveld.

Deze zijn opgegraven in 1911, 1913, 1937 en 1947. Tijdens het ontsluiten van het plan 'Molt' in 1992 aan de Remigiusstraat werd de laatste ontdekt. In de Stampstraat (tegenover de huidige Apotheek Medic) werd in 1930 bij de bouw van een woonhuis de beroemde sarcofaag gevonden. Deze stenen askist is de beroemdste vondst uit de tijd van de Romeinen achter de Rijn. Als Simpelveld al in de geschiedenisboeken voorkomt, dan is het altijd in combinatie met deze vondst. In de sarcofaag werden behalve asresten ook kostbare herinneringen gevonden. Een reukflesje, ringen en een kralensnoer zijn nog bewaard gebleven. Vermoedelijk is de sarcofaag vroeger zo goed als leeggeroofd. De kist is versierd met beeldhouwwerk voortstellende een overleden vrouw, liggend op een rustbank. Ook een afbeelding van haar huis en nog andere voorwerpen. Het origineel staat in het rijksmuseum voor oudheden in

Leiden. Een afgietsel van deze z.g. askist staat in de hal van het Sijpeltveldse gemeentehuis. Wie interesse heeft kan de mooie bewerkte sarcofaag bekijken.

Niet alleen aan de voet van de Hulsberg en de Remigiusstraat zijn sporen uit de Romeinse tijd gevonden. Ook in Bochoholtz zijn funderingen blootgelegd stammend uit de 2e en 3e eeuw na Christus. Bij de vroegere spoorweghalte Bochoholtz 'Aan de Baan' is in 1992 de laatste opgraving gedaan van de 'Hoeve Dellender' die hier heeft gestaan. Deze villa lag bij de vroegere oude belangrijke handelsweg Aken-Maastricht. Ook is in Sijpeltveld in 1924 een Merovingisch grafveld ontdekt aan de Rolducweg.

De Middeleeuwen

Dat Sijpeltveld een rijk verleden heeft daarvan getuigt ook het bekende memorieboek van Pastoor Arnold Dydden, die de parochie Sijpeltveld van 1571 tot 1617 bestuurde. Van hem is het historische boek dat in de Luikse Abdij tot heden wordt bewaard. Dydden schrijft dat hij in 1578 door Staatse soldaten (We zijn in de 80 jarige oorlog) gevangen genomen en bijna vermoord is. Sijpeltveld wordt in die jaren herhaaldelijk geplunderd. De boerenbevolking wordt beroofd en veel bezit gaat in vlammen op. De pastoor moet meerdere keren onderduiken en houdt zich dan schuil in de kerktoren. Bij de kerkvisitatie vindt de prefect hem tussen de geiten en kippen die zijn deelgenoot zijn in de toren. Past. Dydden heeft ook een kaart gemaakt van het toenmalige Sijpeltveld. Op het overzicht van de memoriekaart staat hij op de top van de Hulsberg en kijkt over Sijpeltveld en Bochoholtz. Er staan maar enkele huizen, maar vooral grote boerderijen op. De wegen heeft hij gestippeld.

Waarom heeft hij deze tekening gemaakt? Omdat de tienden aan zijn Bisschop van Luik toekwamen en hij zijn heer een schets gaf, hoe zijn bezit er uit zag. Op de hoeve Waalbroek al genoemd in 1313 zetelde de rentmeester van de abdij. Deze schout was verantwoordelijk voor de inning van de tienden. Hier was ook de schepenbank

gevestigd. De schout zorgde ook in de tijd voor de rechtspraak. Veel oude boerderijen en gebouwen zijn er nog in Sijpeltveld te vinden.

De oorsprong en het ontstaan van de Aachen-Maastrichter Eisenbahn.

We weten dat de eerste steenkolen door de monniken van Rolduc zijn ontdekt. In die tijd waren het kleine kolengroeven in het gebied van her riviervallei de Worm. Hier lag de brandbare steen letterlijk voor het opscheppen. Spoedig ging men over tot het maken van schachten en zo kwam langzaam de steenkoolwinning op gang.

In het Wormgebied waren de mijnen Bleijerheide (stilgelegd 1823) en de mijn Neuprik (1808-1904) actief. Als in de Franse tijd (1796) de grenzen opnieuw worden vastgesteld komt voor de inmiddels grootste mijn in Kerkrade de Domaniale de grote ontwikkeling. Deze mijn mag dan onder Duits grondgebied kolen ontginnen. Toen in 1839 tussen Nederland en België vrede sloten werd kwam de Domaniale mijn in Nederlands staatsbezit. Maar de regering in Den Haag zag geen brood in Nederlandse steenkoolmijnen. Deze delfstof konden ze veel goedkoper importeren, want er waren geen verbindingen met het uiterste Zuiden. Tevens kon de mijn niet concurreren met het Luikse steenkoolbekken. De Domaniale had een groot probleem en dat was de afvoer van de steenkolen. Er waren geen goede verbindingen. De enige goede steenweg liep van de Holz naar Kerkrade en verder naar Valkenhuizen. Maar dat kon toen alleen met paard en wagen. De regering had geen zorg aan de groeiende staal- en kolenproductie in de ons omringende landen. Die hadden wel al goede spoor verbindingen met het achterland. Wat de regering niet lukte, lukte wel een aantal ondernemende industriëlen. Mede op initiatief van Maastrichtse kooplieden, onder wie Petrus Regout en in samenwerking met Duitse ondernemers werd de Aachen-Maastrichter Eisenbahn opgericht. Een spoorlijn zou worden aangelegd van Aken naar Maastricht met een aftakking van Sijpeltveld naar Kerkrade. Die zijlijn zou geschikt worden gemaakt voor

stenkolenvervoer met paardentractie. Het heuvelachtige terrein zou het inzetten van stoomlocomotieven te duur maken. Liever langzaam en goedkoop dan snel en duur was het motto. Om de financiële problemen de baas te kunnen, kreeg de spooronderneming de Domaniale mijn voor 99 jaar in beheer. De mijn had nu eindelijk een spoor aansluiting. Het smalspoor volgde de natuurlijke weg met gelijkvloerse overwegen. Bruggen en verdere kunstwerken waren er niet. De z.g. kolenbaan kwam in Simpelveld aan op de A-M spoorlijn. Hier werd een klein station gebouwd en een rangeerterrein.

Het station in 1898.

Het eerste station werd gebouwd in 1850 en bestond uit een houten regelwerk met steenvulling. Burg. Johan Werner Brand geboren in 1791 was de man aan wie Simpelveld veel te danken heeft. Hij was de man die in 1842 mede besprekingen voerde voor de aanleg van de grensoverschrijdende spoorweg van Aken naar Maastricht. Daarbij ijverde hij dat het station Simpelveld een grensstation moest worden omdat de bewoners van de gemeente Bocholtz bezwaren hadden tegen een stopplaats. Oorspronkelijk moest het grensstation in Bocholtz komen want die plaats lag tegen de Duitse grens. Maar bij de aanleg van het tracé in 1846 waren er geregeld problemen met de onteigening van de diverse percelen. De gemeenteraad die in meerderheid uit boeren bestond, was ook tegen omdat een reizigersstation zou zorgen voor verwildering van geloof en zeden.

De grote meerderheid van de dorpsbewoners waren ook tegen dat de wegen naar de weiden en velden afgesloten werden door het

aanleggen van een hoge spoordijk. Het 'spoorcomité' hield geregeld bijeenkomsten met de inwoners over de werkwijze maar deze waren niet te overtuigen. Door de directie van de A-M werd met de leden van Prov. Staten besloten dat het tracé er toch zou komen en er geen station in Bocholtz werd gebouwd. Veel metselaars en stucadoors werkten destijds in Duitsland en gingen dagelijks te voet over de Akerweg richting Vetschau en Richterich naar Aken. Jaren later werd gevraagd voor een stopplaats bij Bocholtz maar het zou echter tot 1899 duren alvorens een trein zou stoppen op het station Bocholtz.

Bij de opening van de spoorlijn met de eerste trein op 21 oktober 1853 was er groot feest in Simpelveld met veel notabelen van omliggende gemeenten, de dorpsbewoners en raadsleden met Burg. Werner Brand die alle aanwezigen welkom heette. Op het perron waar de paspoorten van de reizigers worden gecontroleerd, staat de plaatselijke schutterij met hun Keizer Gustav Freiherr von Thimus-Goudenrath (kasteelheer van Goedenraad) stram in het gelid en presenteren het geweer. Dan klinken kamerschoten en concerten van zangverenigingen uit Simpelveld, Aken, Gulpen en Vaals en zij zorgden voor een geweldig feest. De feesttrein vertrekt richting Bocholtz en Richterich naar Aken. Overal is er veel belangstelling voor de nieuwe treinverbinding. In die tijd waren er alleen stations in Aken bij Marschiertor, Templerbend, Richterich, Simpelveld, Valkenburg en Maastricht. Bij overwegen en kleine halteplaatsen werd alleen gestopt als er reizigers waren.

Station in 1905.

Al gauw bleek het station te klein talloze verbouwingen en uitbreidingen in de jaren 1881, 1887, 1894 en 1903 waren het gevolg. Desondanks bleek het nodig toch een geheel nieuw station te laten bouwen en op 29 september 1908 had de aanbesteding plaats voor het 75 meter lange gebouw. Het statige pand werd oostelijker gebouwd dan het oude en had diverse dienstvertrekken. Er kwamen Douanelokalen en een visitatiezaal. Er waren twee wachtkamers voor binnen- en buitenlands verkeer. Een kantoor voor de wagenmeester en het rangeerpersonnel. Voor de arbeiders van Weg- en Werken waren er verblijfruimten. Op de bovenverdieping waren twee dienstwoningen, ieder met een aparte ingang. Het rangeerterrein werd voorzien van waterkolommen waar de stoomloc's water konden nemen. Het water kwam van een diepe put met een reservoir tegenover het gebouw. Waterleiding was er in Simpelveld destijds nog niet.

De Staats Spoorwegen de voorloper van de latere Nederlandse Spoorwegen, beheerden het station vanaf de oplevering in 1910.

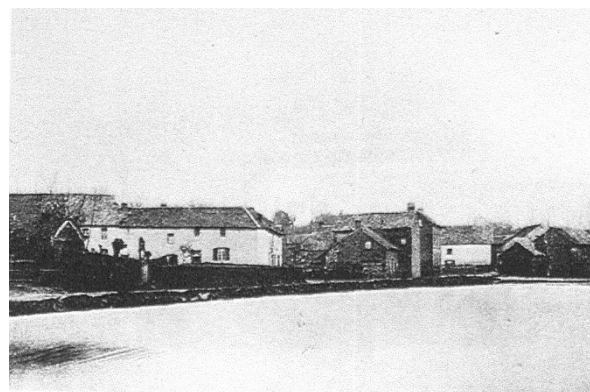

Station Simpelveld in 1910

Het grote 75 meter lange perron in 1910.

Het station van Simpelveld was in 1910 al een belangrijk uitgangspunt voor reizen naar Maastricht en Aken. Vooral de heerboeren uit de omtrek reisden per stoomtrein naar de diverse markten om vruchten en vee te verkopen. Het vee werd met de trein meegenomen er waren immers gemengde personen en vee- en goederenwagens. Bij terugkomst werd een stevige borrel gedronken in de diverse cafés die aan de Stationstraat gevestigd waren. Hier was in die tijd het belangrijke uitgangleven van Simpelveld. Er waren acht lokaliteiten die hier voor vertier zorgden. Ouderen weten te vertellen dat Café's als Vincken, Abrahams, Koll, Schlangen, Vandeweijer en Aelmans altijd bezet waren met handelslui uit de omtrek. Gezelligheid alom in die soms moeilijke tijd op het platteland waar iedereen afhankelijk was van burenhulp. De Simpelveldse heer Meentz had een Stoombierbrouwerij en ijsfabriek aan de Kloosterstraat. Het water voor de ijsfabricage moest per paardenkar van een bron bij de Rode Put worden aangevoerd.

De vijver op het Dr. Poelsplein in 1910.

De ijsstaven voor de koeling van het bier werden bewaard in de grote weijer aan het huidige Dr. Poelsplein. Deze z.g. brandpoel diende ook als bluswater bij brand. De diverse waterputten her en der moesten zorgen voor het drink- en waswater. Bij het z.g. 'waterputten' werden natuurlijk alle dagelijkse nieuwtjes uitgewisseld...

De heer Meentz was naast bierbrouwer ook bouwondernemer en zoals pastoor Zaunbrecher en burgemeester Werner Brand een van de notabelen in Simpelveld. Toen de kolenmijnen rond Kerkrade en Heerlen in

bedrijf kwamen, reisden veel mensen uit de omgeving van Gulpen en Maastricht per trein tot Simpelveld en vandaar te voet naar de mijnen Spekholzerheide en Kerkrade. De meeste materialen voor de ondergrondse werken kwamen per Duitse trein uit Westfalen aan op het kleine rangeerterrein.

De heer Meentz (links) met personeel bij de brouwerij.

Van hier ging het met paard en wagen naar de in aanbouw zijnde mijnzetels rond Heerlen. Alles en iedereen verdiende een goede boterham door de opkomst van de steenkolenmijnen. Weldra vestigden zich ook neringdoenden 'aan de baan' zoals Schlangen voor aardappelen en fruit voor de export. Graan- en meelhandel Schrijen – Tychon. Cornel Berger van de Gaasterweg was ook een bekende fruit- en veehandelaar. De fam. Engelen uit Eys had een overslagplaats voor graan en meel. Bakkerij Havenith en groothandel Hamers-Beckers waren destijds bekende bedrijven. Na enige jaren vestigde ook aardappel groothandel Gorissen zich ook 'aan de baan'. De boeren uit de omtrek brachten hun vruchten naar de verhoogde laad- en losplaats vanwaar deze in de ruimen van de goederenwagons opgeslagen werden. Natuurlijk vestigden zich hier door het steeds drukker wordende treinverkeer en het feit dat Simpelveld grensstation was naast spoorbeambten ook marechaussee manschappen voor de passencontrole. Douane ambtenaren zorgden voor de goederen in- en uit klaring.

Ook de wegen naar het station werden beter verhard. Men ging van de Irmstraat door de

destijds smalle Gaasterweg onder een tunnel van het spoor naar de huidige Oude Gaasstraat en vandaar verder via een kerkepad met stegel (draaiportje) naar Bahneheide en Nijswiller. De tweede rechtstreekse verbinding met het dorp was via het 'Vinkebergje' een voetpad dat tegenover het station uitkwam. Een andere weg was vanaf Bahneheide via de overweg bij St Nicolaasbergweg naar de Oude Molen waar de boeren hun graan moesten laten malen. Het was een z.g. banmolen d.w.z. dat de boeren verplicht waren om hier hun vruchten te laten malen. Deze molen werd aangedreven door het water van de Eyserbeek.

Het station lag wat geïsoleerd t.o.v. de dorpskern en was niet ideaal voor het steeds drukker wordende verkeer. Simpelveld werd steeds meer een belangrijker plaats door het treinstation. Voor 1910 was er nog geen elektriciteit. Alle licht kwam van de petroleumlamp. De petroleumventer kwam wekelijks aan de deur. Ook werd deze brandstof per liter in de winkels verkocht.

De Irmstraat in 1910.

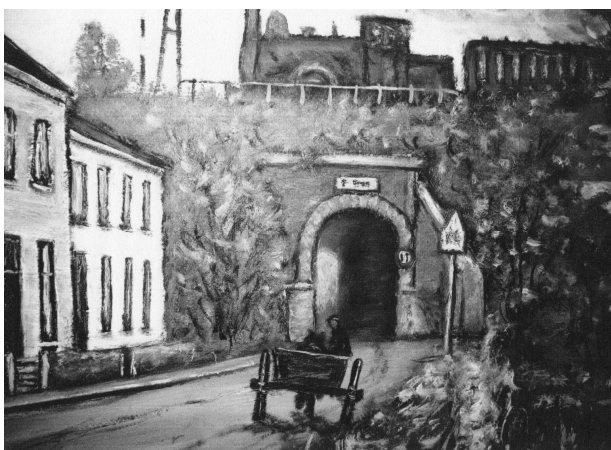
In 1910 was Simpelveld een van de eerste plaatsen van Limburg waar de elektrische lamp brandde. Vanaf de elektrische centrale van de Staatsmijn Wilhelmina in Terwinselen liep een hoogspanningskabel via Imstenrade naar Simpelveld, Eys- Wittem en Gulpen naar de fabrieken in Maastricht. Alle plaatsen langs die weg kregen een transformator aansluiting. In het begin de grotere gemeenten die zelf zorgden voor de huisaansluitingen. De kleinere gemeenten tekenden een overeenkomst met de SVM en deze maakte de aansluitingen voor winkeliers, bakkerijen, meelmolens. Voor huishoudelijke doeleinden was de nieuwe energie te kostbaar. De firma

Heemaf uit Hengelo die voor de S.V.M. (Stroom Verkoop Maatschappij) de aansluiting installeerde vroeg een bedrag van 5 gulden per lichtpunt. In die tijd een groot bedrag. Door middel van aanplakkingen werd bekend gemaakt wanneer en waar de ambtenaar aanwezig was voor de aanvraag voor een aansluiting.

De straatverlichting was ook maar pover. Simpelveld had in totaal 12 straatlampen. De weg vanaf de Kerk naar het Station kwam als eerste aan de beurt en 's avonds brandden de elektrische lampen op het station, die de petroleumlampen moesten vervangen. In 1932 werd de Provinciale Elektriciteits Maatschappij voor Limburg (PLEM), die de S.V.M. had overgenomen, opgericht.

De aanleg van de Miljoenenlijn.

In 1924 werd begonnen met de aanleg van de Miljoenenlijn die de oude kolenbaan van Kerkrade naar Simpelveld ging vervangen. De spoorlijn liep van Schaesberg over Hopel en Chevemont naar Kerkrade-Centrum. Vandaar naar Spekholzerheide en verder naar Simpelveld waar hij aansluiting had op de lijn Aken-Maastricht. De lijn had een lengte van 12 km en kostte een miljoen gulden per kilometer een gigantisch kapitaal door diverse ontgravingen, grondverplaatsingen, viaducten en bruggen. Tien jaar later was de lijn eindelijk klaar. Het mag dan ook duidelijk zijn, waaraan deze lijn zijn naam Miljoenenlijn te danken heeft.

De kleine doorgang naar de 'Oude Gaas' moest worden gedicht voor de uitbreiding van het grotere rangeerterrein.

Met de aanleg van de Miljoenenlijn van Kerkrade naar Simpelveld die van dubbelspoor werd voorzien, werd ook een watertoren en draaischijf gebouwd bij de kruising van de spoorbaan naar Aken en de Miljoenenlijn.

De Miljoenenlijn met dubbelspoor bij het viaduct Schiffelderstraat.

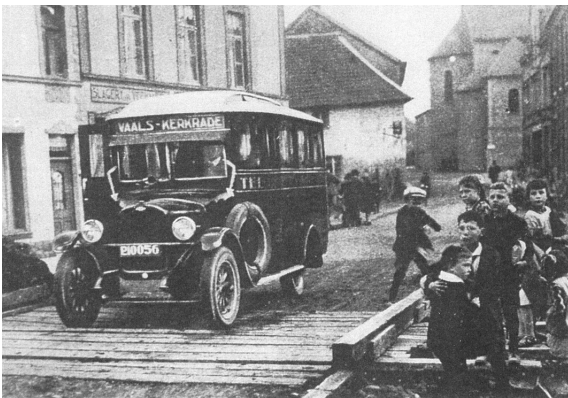
De draaischijf in Simpelveld met dubbelspoor en seinbrug.

Vanaf Kerkrade werd een waterleiding langs het spoor gelegd voor de watertoren. Kerkrade had 'zachter water' afkomstig uit de Eifelbekkens, dat was beter voor de ketels van de locomotieven. Het water in Simpelveld was zeer kalkhoudend en minder geschikt voor de machines. Het rangeerterrein werd vergroot en er werden voor het bedienen van de wissels en seinen twee seinhuizen gebouwd. De oude seinbrug aan de kolenbaan kwam daarmee te vervallen. Bij Spekholzerheide werden ook meer sporen aangelegd en hier werden de kolentreinen van de mijnen Willem Sophia en Domaniale samengesteld voor de richting Simpelveld. Het rangeerterrein in Simpelveld zorgde voor het transport naar Aken en Maastricht. Dagelijks kwamen Duitse treinen materialen brengen voor de betreffende mijnen en teruggingen goederen richting Aken en Keulen.

De Kloosterstraat in 1915.

De Dorpstraat (onder) eindigde op de Kloosterstraat. Rechts zou de nieuwe weg komen naar Nijswiller. Een gedeelte van de kerkmuur (boven) moest toen ook afgebroken worden.

De autobus in de Dorpstraat.

In 1925 verschenen de eerste autobussen in het straatbeeld. De autobusondernemingen Merx & Hardy, De Vries en Bisschoff uit Simpelveld vervoerden reizigers van Gulpen, Eys-Wittem via het station naar Heerlen, Kerkrade en Vaals. De Fa Geurten uit Heerlen verzorgde het goederen transport van het station naar Heerlen en omstreken. Postwagendienst van J. Sieben te Heerlen reed 'dagelijks vaarten' tussen Heerlen en het station Simpelveld is te lezen in de advertentie uit 1869.

Heerlen werd vanaf die jaren een belangrijk koopcentrum voor de hele Oude Mijnstreek. De oude naam voor het huidige Parkstad.

Een nieuwe wereld brak aan voor onze voorouders. ...

Op 24 juni 1936 werd de provinciale weg van Simpelveld naar Nijswiller officieel geopend

door de Limburgse Gouverneur Dr. van Sonsbeeck. Het grote viaduct is toen ook gebouwd.

De opening van de Provinciale weg.

De kloosters van Simpelveld

Klooster Loreto met het mooie hellingbos.

Simpelveld wordt ook het Kloosterstadje genoemd want er zijn twee grote Kloosters. In 1870 werden z.g. bijzondere scholen in Duitsland door de Kulturkampf onder Kanselier Bismarck verboden en werden door nieuwe wetten kloosters en scholen van Katholieke oorsprong beperkt in hun werk. Moeder Clara Fey, de stichteres van de orde van het Arme Kind Jezus, had in Aken een schooltje opgezet voor arme kinderen die aan hun lot werden overgeleverd. Dit werk kon ze nu door politieke druk niet meer voortzetten en moest vluchten naar Nederland. Van Aken kwam zij begeleidt door enige medezusters met de trein aan in Simpelveld en vroeg op het station naar de plaatselijke burgemeester. Burg. Brand vergezelde het gezelschap naar zijn vriend en aannemer Meentz en beiden lieten zich informeren over de plannen van de zusters. Deze wilden een Moederhuis bouwen

in Simpelveld kort bij hun geboortestad Aken. Ook de treinverbinding was een goede oplossing. Na enige beraadslagingen vond men een geschikt terrein bij de Rode Put. Het terrein was wel zeer drassig en lag tegen een hellingbos. De zusters waren echter akkoord en in 1875 werd de eerste steen gelegd. Drie jaar later werd het klooster bewoond. Het kreeg de naam Loreto genoemd naar het Italiaanse stadje, waar het huisje van Jezus, Maria en Jozef van Nazareth zou zijn overgebracht. Sindsdien hebben de zusters veel goed werk gedaan niet alleen voor 'hun kinderen' die hier een betere toekomst kregen maar ook een meisjes- en kleuterschool voor de Simpelveldse kinderen die ze hebben gesticht. In 1894 is Moeder Clara Fey overleden en begraven op het kloosterkerkhof 'op de bergen' In 1934 zijn haar stoffelijke resten opgegraven en zij rust nu in een praalgraf in de mooie kloosterkerk. Het mooie hellingbos met de oude kruiswegstaties en de Lourdesgrot zijn een plek waar iedereen graag mag komen en genieten van de stilte.

Paterklooster Damiaan.

Door de zelfde Duitse politieke wetten als voor de Zusters moesten de paters van de orde van de Heilige Harten, genoemd naar de Belgische melaatsenapostel Damiaan de Veuster, ook naar het buitenland vertrekken. Met de Duitse trein aangekomen in Simpelveld, zochten ze eerst onderkomen bij de Zusters. Pater Overste Anselmus Löring huurde in 1893 het 'Josef Meenze Hous' of in de volksmond Het Hotel. De paters waren 'in de kost' bij de zusters, maar in 1896 kochten ze een stuk grond 'Op de Plaar' Hier werd hun klooster gebouwd. Het eerste deel van het complex kwam gereed in 1903. Het geheel

werd diverse keren vergroot door de studie aan het gymnasium van veel Duitse en Belgische studenten. De kloosterkerk werd plechtig ingezegend in 1914 en het was 'feest Op de Plaar' Vanaf 1920 werd het instituut Groot Seminarie en werden er veel priesters gewijd. De bibilothek bezat een kostbare verzameling boekwerken die wereld beroemd waren. Tijdens de 2^e wereldoorlog '40- 45' moesten de Duitse studenten in militaire dienst komen. Diverse paters werden legeraalmoezenier en enkelen van hen zijn gesneuveld op de slagvelden. Op het kloosterkerkhof is een gedenksteen "Voor onze gevallen medebroeders" geplaatst. In 1991 zijn door minder studenten aan het klooster de nog aanwezige paters vertrokken naar hun ordehuis in Münster. Huize Damiaan is sindsdien in particuliere handen. Vermeldenswaard is dat op 11 oktober 2009 Pater Jozef de Veuster Damiaan in Rome door Paus Benedictus XVI heilig verklaard is.

Honderd jaar station Simpelveld.

De ravage was enorm bij het station. Vier treinwagons waren uit de wissel gelopen, hadden het spoor verwrongen en alle treinverkeer was onmogelijk. De zware locomotief stond nog op de rails stoom af te blazen. De machinist was van de loc gesprongen en het veld ingerend. Van een afstand stond hij handenwringend naar de ravage te kijken. Een woedende stations chef riep dat hij de loc moest terug rijden en met volle kracht in de puinhoop moest rijden.... De meester hief zijn handen ten hemel maar voldeed aan de opdracht van zijn baas...Hij reed honderd meter terug en liet het monster met volle kracht losbrullen. Met een oorverdovende knal die nog ver in de omtrek te horen was raasde het monster in de grote ravage. De kracht was zo groot dat de loc zich tot de assen in de bedding boorde. Het personeel dronk een borrel op 'de goede afloop' en iedereen spoedde zich naar huis... De ploegbaas verbrandde nog gauw alle adresgegevens van het personeel...

Het was vrijdag 10 mei 1940. De dag dat de oorlog in Nederland begon. De overweg-

wachter bij het station Bocholtz had die dag bij het opgaan van de zon gebeld dat er in de verte bij de grens een Duitse militaire trein naderde. De ontsparing was al langer gepland door de spanningen voor het uitbreken van de oorlog. De Duitse militairen op de trein waren razend. Nog geen vier kilometer 'in Holland' of ze stonden al stil...

De Duitse commandant gelastte de stationschef 'die Schweinerei' op te ruimen. Maar deze had geen mensen om het werk te doen. Bovendien was het twee dagen voor Pinksteren... Als hij de opdracht niet uitvoerde wachtte hem de kogel brulde een woeste 'Feldweibel'

De geschrokken chef ging op pad met twee gewapende soldaten om zijn mannen op te halen en na twee dagen was de spoorlijn weer vrijgemaakt. Maar er wordt wel in de historische analen vermeld dat het enkele Simpelveldse spoorlieden is gelukt om de oorlog twee dagen te vertragen...

De ontsparing op 10 mei 1940 in Simpelveld.

Tijdens de oorlogsjaren is Simpelveld op het nippertje aan een totale verwoesting ontsnapt. Tijdens een bombardement op Aken in 1943 stonden bij het station twee overvolle Duitse munitietreinen het einde van het luchtalarm af te wachten. Er is toen menig schietgebedje geboden... Een verdwaalde bom of heel Simpelveld was weggevaagd. Na de oorlog en bevrijding in sept. 1944 waren diverse bruggen door de terugtrekkende Duitsers opgeblazen en was treinverkeer onmogelijk. Met alle beschikbare middelen werd getracht de spoorwegen weer te herstellen zodat de treinenloop weer op gang kwam. Met

Amerikaanse autobussen werden de mijnwerkers weer naar hun werk gebracht. Nederland was beroofd van alles. De draaischijf in Simpelveld was in 1941 gedemonteerd en afgevoerd. Die naoorlogse jaren waren moeilijk, velen waren door het oorlogsgeweld gedood of in Duitse kampen omgekomen. Echter langzaam krabbelde Limburg weer op.

Personenvervoer op de Miljoenenlijn.

In 1949 liep de eerste personentrein over de befaamde Miljoenenlijn. Heel Zuid Limburg was in feeststemming en op alle stations langs de Miljoenenlijn stonden honderden belangstellenden, muziekcorspsen en alle plaatselijke verenigingen om de eerste personentrein op te wachten. Eindelijk reed een personentrein van Heerlen over Schaesberg – Kerkrade Centrum naar Simpelveld en Valkenburg....

Het was een stoomlocomotief met één personenrijtuig en één bagagewagon. Maar het wilde echter niet vloten met het aantal reizigers. Soms stoomde de machinist en de conducteur alleen op het traject. De spoorwegen hadden de concurrentie met de vele busondernemingen in Zuid Limburg verloren.

De stoomtrein op station Schaesberg.

De oude stoomtrein was verleden tijd. De bekende Blauwe Engel reed vanaf 15 mei 1954 op de Miljoenenlijn. Heel Kerkrade was uitgelopen om getuige te zijn van deze lang verwachte moderne trein.

Het station in Simpelveld was versierd met vlaggen en wimpels. De reizigers werden begroet met muziek van de harmonie, net als

In 1954 kwam modern materieel op de lijn.

jaren geleden toen de eerste stoomtrein aankwam in Simpelveld. Er is toen bij dit heugelijke feit natuurlijk ook een flinke borrel gedronken in de aanliggende cafés ‘aan de Baan’

De vergeten spoorweg.

Maar na jaren van malaise kwam het einde van de Miljoenenlijn in zicht. Vanaf 1965 werden de Limburgse mijnen een voor een gesloten en voor Oostelijk Zuid Limburg kwam daarmee een einde van een tijdperk van welvaart. Na jaren van overleg tussen de overheid en de Nederlandse Spoorwegen werd besloten om de treindienst te staken. In 1975 werden grote delen van het statige stationsgebouw afgebroken. Van het eens 75 meter lange gebouw bleef nog maar 38 meter over. De visitatie zaal werd door NS verhuurd als opslagruimte. Op 28 mei 1988 werd van de laatste trein afscheid genomen. Toen werd het stil op het station. De loketbeambten waren overbodig geworden. De Miljoenenlijn werd een vergeten spoorlijn.

Bomen en struiken groeiden tussen de rails, die als bruine slangen door het landschap kronkelden. De seinpalen en de wachtruimten werden door vandalen gesloopt..

De internationale trein Aken-Maastricht bleef nog in dienst tot 1992. Toen kwam ook het einde voor de treinverbinding die 150 jaar lang voor dit deel van Zuid Limburg belangrijk was geweest.

De Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij.

Velen zagen de afbraakperiode met lede ogen aan. Men kon het maar moeilijk verkroppen dat de mooie spoorlijn, dwars door het prachtige Zuid Limburgse heuvelland voor goed verloren zou gaan. Een naar Nederlandse begrippen unieke bergspoorlijn, deze moest en zou niet verdwijnen... Een aantal treinliefhebbers vormden een bestuur met als doel om samen met de talloze vrijwilligers een historische museumlijn op de Miljoenenlijn te gaan exploiteren. Met het tekenen van de oprichtingsakte in 1988 was de Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij een feit. Mede dank zij de volharding van de vele donateurs, vrijwilligers en medewerkers is de ZLSM geworden tot wat het nu is, een voor Nederland unieke museumlijn en voor Zuid Limburg een belangrijke toeristische attractie.

In 2010 bestaat het station Simpelveld 100 jaar. Honderd jaar is een eerbiedwaardige leeftijd. Dan heb je veel meegemaakt. Met trots kunnen alle leden van de ZLSM terug kijken op de prestaties van hun voorouders en allen die de Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij danken voor hun steun in de afgelopen jaren. Wat let U eens met een van onze stoomtreinen of railbussen mee te rijden door een van de mooiste streken van Zuid Limburg. U bent altijd van harte welkom bij de ZLSM.

Tekst : Michel Dreuw 2010.

Foto's Verz. Michel Dreuw

Archief ZLSM

Met dank aan:

Archief Gemeente Simpelveld

Archief medewerkers ZLSM

Heemkunde Vereniging "De Bongard"

Paul Geilenkirchen Hengelo

Jeanne Scheffer Rotterdam.

Geschiedenis maken – Ed G. Erickson

Tekst uitgesproken bij gelegenheid van de onthulling van de gedenkplaque voor E.G. Erickson aan de Kloosterstraat op 5 mei 2010.

Dames en heren,

Er zijn mensen die geschiedenis maken en mensen die haar ondergaan, aldus de Spaanse schrijver Cela. Hier op deze plek is duidelijk hoe de rollen verdeeld zijn inzake het maken of ondergaan van de geschiedenis. In de nacht van 17 op 18 september 1944 stond de Amerikaanse soldaat Edwin George Erickson hier op wacht. In de school hiernaast was het commandocentrum. Simpelveld was anderhalve dag bevrijd, maar zeker nog niet veilig. Er werden granaten afgevuurd. Scherven daarvan troffen Erickson dodelijk en twee kameraden raakten gewond. Er was nog meer menselijk leed: in een van de nabijgelegen huizen werden vader en zoon Andriolo dodelijk getroffen, mevrouw Andriolo-Hollands werd ernstig gewond. In het veldlazaret moest haar arm geamputeerd worden.

De bevrijding ligt een mensenleven achter ons. Desondanks willen we herinneren en staan we hier en nu stil bij de gebrachte vrijheid op een plaats waar ruim 65 jaar geleden een Amerikaanse militair uit South-Carolina bijna 7.000 kilometer van huis stierf. Het is Bevrijdingsdag. De dag waarop we niet zozeer gedenken – dat deden we gisteren – maar bevrijding vieren. Ons ook inspannen om elders vrijheid te brengen. Daarvoor moeten afstanden overbrugd worden. Net zoals deze Amerikaan die zo ver van huis zijn leven liet. Ter vergelijking: Uruzgan waar de Nederlandse troepen een vredesmissie uitvoeren, ligt veel korter bij dan de afstand tot South-Carolina. Laten we de fakkel dus doorgeven, ook en misschien juist in onze tijd. Daarbij vormt – volgens de Duitse filosoof Schopenhauer – elk bereikt doel weer het begin van een nieuwe weg.

Laten we daarom het overlijden van Edwin George Erickson en de offers van de familie Andriolo inhoud geven. Dat geldt voor Erickson en al zijn duizenden kameraden, maar ook voor de Andriolo's en alle burgerslachtoffers en gevallen in het verzet. Als wij erin slagen uit hún offer moed te putten om vrijheid voor onze en volgende generaties als ideaal hoog te houden, dán hebben zij ons leven richting gegeven. Wellicht slagen we er zelfs in om ook elders bevrijding te brengen. Het is een fakkel die niet mag doven. Beleef dus op een dag als deze vrijheid en bevrijding. Alleen dan zijn hun offers niet voor niets geweest. Alleen dan zijn Erickson en de Andriolo's geen mensen die de geschiedenis hebben ondergaan, maar ook mensen die geschiedenis gemaakt hebben. Namelijk die van ons.

Luc Wolters

*De onthulling door:
H. Bogman,
Burgemeester*

*J. Schnackers,
Voorzitter
Oranjecomité*

*L. Wolters,
Voorzitter HKV “
De Bongard”*

Limburg en dialekt

Annie Franssen 8 dec. 2008

Wie geër huur ich sjpreake in os dialekt
Noa al die soate loester ich mit vrujde en respek
Wat makt 't oet of ich dartien zaan en dier drutsing
Ver versjtunt os en durrem geet 't toch alling

't belangriekste is wat ich mit mie hats huure wil
mit hiël veul tam-tam of juus get gans sjtil
os limburgs is sjun van west noa oost
os limburgs leeft doomit is ummer get loos

gedderinge 't ziengt doa is nuuks mit mis
't is juus zoe riek umdat 't ummer anges is
ich zien 't dialekt wie os limburgs land
och zoe versjillend mit löss, leem en zand

wen ich noa geveld in loop mit mië of gans alleng
da veul ich zoeveul leefde daan weët ich langsam kleng
't is of ich de ganze welt vashot in mieng hand
zoe veul krach geet oet van os prachtig kleng land

in der zoëmer de velder mit zoeveul soate greun
dat mot me wille zie, dat is nit zoe geweun
de huuvele, weie en duuster busje
mit velder vol vrut in allerlei kluure dertusje

en hat me dat zicht drop ens verloare
vengste 't truuk mit weud in die hats nujs geboare
loat vier 't wierzaage of zinge i koer
osse sjtolz is os dialekt en de limburgse natoer

”DE BONGARD”

Jaarprogramma 2010 O.V.

Postbus 21.009
6369 ZG Simpelveld

zon.	17 januari		<u>Excursie naar Tongeren; bijeenkomen 9.00 uur.</u>
di.	9 februari	*	<u>Lezing 20.00 uur: thema: Het Ripuarische dialect</u>
zat.	13 februari		<u>Dialectmis</u> in Bocholtz om 18.30 uur en Simpelveld 19.00 uur.
	14, 15 en 16 februari		Carnaval.
di.	16 maart	*	<u>ALV 19.30 en 20.45 uur filmavond.</u>
vr.	2 april		<u>Goede Vrijdag, wegkruisenwandeling in Simpelveld</u>
zon.	11 april		<u>Start expositie Scholtissenhof: thema: Tweede Wereldoorlog.</u>
zon.	en ma.4 en 5 april		<u>Pasen.</u>
vr.	16 april	*	<u>Dialectavond Partycentrum Oad Zumpelveld 20.00 uur.</u>
wo.	5 mei		<u>Bevrijdingsdag, bevrijdingswandeling 14.00 uur.</u>
do	13 mei		Hemelvaartsdag.
di.	11 mei	*	<u>Lezing 20.00 uur : thema: De klap van Wittem (2^e Wereldoorlog).</u>
zo. en ma.	23 en 24 mei		Pinksteren.
zat.	19 juni		<u>Excursie: organisatie: Sectie Techniek.</u>
zat.	17 juli		<u>Midzomernachtwandeling 20.00 uur naar Keerberg.</u>
juli/augustus			Vakantie.
zon.	12 september		<u>Monumentendag. Thema: negentiende-eeuwse bouwkunst.</u> met ondersteuning van de HKV wordt een oud hollandse spellenmiddag georganiseerd en een oude ambachten markt om de kerk in Simpeveld 12:00-17:00 en gidsen wandelingen
zon.	12 september		<u>Opening tentoonstelling Dorpsportretten van Simpelveld 1975-1980 extra open 12:00-17:00.</u> De Tentoonstelling Carry Gisbertz is open vanaf 6 sept t/m 14 oktober 2010 tijdens kantooruren gemeentehuis Simpelveld.
zon.	26 september		Lezing ter plaatse op en over Overhuizen door Luc Wolters.
di.	19 oktober	*	<u>Alg. Ledenverg. 20.00 uur en Presentatie v/d Secties 20.45 uur</u>
di.	23 november	*	<u>Lezing 20.00 uur: thema: Karel de Grote.</u>
zo.	28 november		<u>Kerstmarkt in Bocholtz</u>

Midzomernachtswandeling 2010

Op 17 Juli a.s. “Rond de Keверberg”

Verzamelen tussen 19:00 en 19:30 bij Hoeve de Keверberg bij Frans Abels. De hoeve ligt aan de Wijnstraat nr. 21 te Simpelveld, aan de weg van de Huls naar Imstenrade / de Beitel. Er is voldoende parkeerplaats ter plekke.

Om 20:00 vertrekken we voor een mooie wandeling met fraaie vergezichten over de omgeving. Tijdens de wandeling kunnen de kinderen insecten en vlinders verzamelen en wordt ook uitleg gegeven hierover.

Vlak voor zonsondergang zijn we weer terug bij de hoeve, alwaar het traditionele vreugdevuur weer wordt ontstoken.

Het is de bedoeling dat iedereen zelf wat te eten en te drinken meeneemt.

De avond wordt samen met Scouting “St. Lucia” georganiseerd.

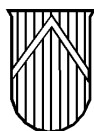
De deelname aan deze avond is gratis!

In verband met de organisatie AUB wel even aanmelden (Na 18:00 uur) bij:

Hetty Backbier 045-5443863
Ine Scholl 045-5445188

Hopelijk hebben we dit jaar de brandweer niet nodig.....

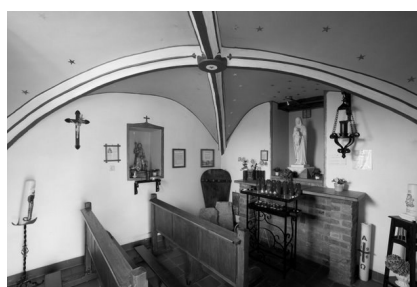
" DE BONGARD "

Hoeve Overhuizen te Bocholtz, rondleiding

door Luc Wolters

zondag 26 september 2010

om 14.00 uur bij de ingangspoort van hoeve Overhuizen,
dat dan inmiddels een Wellood zorghotel is geworden

Hoeve Overhuizen te Bocholtz.

Voor de uitgestrekte eeuwenoude hoeve Overhuizen in Bocholtz, gemeente Simpelveld, zijn grootse plannen in de maak. De agrariër Vaessen kon er zijn bedrijf niet meer exploiteren, zodat Bart Lommen zijn concept voor een zorghotel ter plekke ontvouwde. In het kader van de diverse benodigde vergunningen en ter ondersteuning van het historische karakter van de hoeve, heeft Coen Eggen een bouwhistorisch onderzoek verricht en tekende Luc Wolters voor het historisch overzicht van zeven eeuwen. In het kader van het onderzoek werd onder meer een kaart ontdekt met een enige bekende afbeelding van het kasteel Overhuizen. Overhuizen, dat in 1378 voor 't eerst vermeld wordt, is in meerdere opzichten een zeer bijzondere hoeve: het omsluit namelijk een van de grootste pleinen van een boerenhof, er is nota bene een eigen kapel aan verbonden en de toegang ertoe wordt geboden middels een fantastische poort met opschriften en chronogrammen in zes talen. Als eigenaars en bewoners passeerde een rijtje adellijken de revue, zoals de families Van Overhuizen, Van Wilre, Van den Hove, landcommandeur Godfried Edmond van Bocholtz van Alden Biesen, Von Rochow, vervolgens een rijke schakering aan hoogadellijke Belgische geslachten tot en met De Marchant et d'Ansembourg en d'Ursel. Het onderzoek moet bij na de oplevering van zorghotel Wellood Overhuizen leiden tot een boekwerk over de rijke historie van de hoeve, die een nieuwe bestemming krijgt. Zie: www.wellood.nl

Voor leden is de toegang gratis, van niet-leden wordt een bijdrage gevraagd van 2 euro.

Nota bene: mocht het omwille van de belangstelling nodig zijn, dan zullen er twee groepen gemaakt worden. Gedurende de resterende tijd kunt op eigen gelegenheid gebruik maken van de brasserie van Wellood Overhuizen.

- Heemkundevereniging De Bongard Simpelveld-Bocholtz

Opening op 11 april 2010

Tentoonstelling Tweede Wereldoorlog 2010-2011

Door: Pascale Hamers

Het was geweldig om zoveel mensen te mogen ontvangen die komen kijken naar datgene wat in het museum is verzameld en opgesteld. Na een kop koffie en een stuk vlaai voor de werkgroep werd met een druk op de toeter van de Jeep de tentoonstelling geopend.

De Jeep werd beschikbaar gesteld door Jacques Rutten, degene die ook de maquettes gemaakt heeft die boven op zolder staan. Deze maquettes geven een goed beeld hoe de bevrijders in actie zijn geweest en vormen een mooie aanvulling op de collectie die we hebben samengesteld.

Impressies van de opening

Jacques Rutten is een verzamelaar en via zo iemand leer je ook weer anderen kennen. Als voorbereiding zijn we bijvoorbeeld een keer in de gelegenheid geweest om naar de verzameling van dhr. Schetters in Chevremont te gaan kijken. Zijn verzameling bestaat uit wel 35 paspoppen die allen gekleed zijn in oorspronkelijke uniformen. Er wordt gezocht en gedetailleerd tot het kleinste detail, bijvoorbeeld een mesje dat bij een parachutist hoort en in zijn jacket behoort te zitten. Dat kon deze gebruiken indien hij bekneld zou raken om zichzelf vrij te snijden.

Bij de paspoppen wordt zelfs naar het ondergoed gekeken!

Door het krantenartikel in het Limburgs Dagblad van 23 maart 2010 is ook de aandacht van mevrouw Kempener uit Voerendaal op onze tentoonstelling en onze vereniging gevallen. Zij was door het overlijden van haar oom in bezit gekomen van diens jasje van de stoottroepen en heeft het aan ons geschonken. Hiervoor nogmaals onze dank.

Tijdens de opening heb ik het jasje laten zien aan belangstellenden en daarbij werd me verteld dat dit typisch zo'n Stoottroep jasje was en dat met elkaar gesprokkeld materiaal een uniform compleet te maken is.

Ook op de oproep naar de knijper voor de was hebben we antwoord gekregen. We hebben op de tentoonstelling momenteel een wasrek en knijper in bruikleen van Riet Eussen. Ook hebben we nog een wasknijper geschonken gekregen van Math Klinkers die deze nog bij hem thuis op zolder had bewaard.

Rond het thema Tweede Wereldoorlog blijven we op zoek naar materiaal. Op dit moment bestaat nog de mogelijkheid

om met mensen die het hebben meegemaakt of het uit eerste hand hebben horen vertellen een interview te houden. Net de kleine verhaaltjes maken de tentoonstelling zo leuk. Vele verhalen zijn herkenbaar, maar het verhaal van alledag wordt vaak als niet belangrijk genoeg gezien om opgeschreven te worden. Wij zijn echter ook hierin geïnteresseerd.

Rond alle verhalen die we hebben opgenomen en tentoongesteld zijn we inmiddels ook zelf geïnterviewd. De Timmers vereniging was zeer onder de indruk van het verhaal rond de heer Olearnik dat in het eerste periodiek van 2010 staat. Het ging hier om de Poolse jongen die samen met zijn broer uit zijn dorp wordt gehaald, te werk wordt gesteld op een boerderij, en leeft onder erbarmelijke omstandigheden. Hij wordt tenslotte bevrijd, trekt mee met het leger

en na vele omzwervingen komt hij terecht in Londen. Daar kiest hij voor het werk in de steenkolenmijn. De Timmers vereniging heeft gevraagd of ze het verhaal ook mogen gebruiken en er meteen het verhaal eraan gekoppeld hoe het verhaal tot stand is gekomen. Armin's moeder zit ook in deze vereniging en er loopt van hier uit een tak vanuit de Tummings genealogie naar de Timmers vereniging.

Rest mij nog om nogmaals een dankjewel te zeggen voor alle hulp en ik ben benieuwd wat u ervan vindt. Mocht u nog iets weten ben ik bereikbaar via onderstaande gegevens.

Met vriendelijke groeten,

Pascalle Hamers

045-5445482

debongard@hotmail.com

Lezing Rosalie Sprooten

11 mei 2010

Door: Pascale Hamers

De lezing van Rosalie Sprooten over haar boek “ een Bericht aan Hare Majesteit” waarin de klap van Wittem wordt besproken was erg verhelderend. De militaire onderscheidingen die postuum aan Sjeng Coenen zijn uitgereikt zoals vermeld in het boek hebben we (HkV) tijdens de opening via Wiel Weijers ontvangen. Mevr Sprooten heeft de Heemkunde als bruikleen een stukje stof gegeven waar de kleding van de kampbewoners van gemaakt is.

Na de lezing heeft het bestuur uit de hand van familie Schleck het hiernaast afgebeelde beeldje ontvangen. Het is de Stoter '44 die aan de heer Bemelmans toentertijd is uitgereikt.

“Zoals bekend was Joep Bemelmans lid van het verzet tijdens de oorlog.

Joep gaf aan zijn toenmalige burens, de familie Kicken, het beeldje van de "Stoter" cadeau. Daar de heer Kicken ondertussen overleden is gaf mevr. Kicken mij dit beeldje om dit aan de Heemkundevereniging verder te geven, zodat het voor het nageslacht behouden blijft.

Groeten Arnold.”

De voorwerpen zullen tzt in de vitrine van het gemeentehuis worden tentoongesteld. Samen met nog enkele stukken van de heer Maassen uit Eys.

“ Der Nüntsingde Pluk “

Óp 16 April woar d'r oavond van de Sectie Dialect.
Zoë wie gidder joar woar 't inge sjunne en gezellige oavond.
D'r zaal woar benoa tse kling, vuur hoof 8 woare alle sjteul bezetsd.
Vuur de lede van d'r Dialect is dit natuurlieg inge sjtiemelans 'm durch tse goa noa d'r “
Tswantsigtse Pluk “

D'r Jo öffent d'r Dialect- oavond

De verliebte noaberkinger

D'r Arnold vertelt uvver d'r tsóg van 't leëve

*Óp de bus wade kinne 't Aggie en 't Hilde
nog ing ganse tsiet*

't Jeannie dreët vuur wie ummer oes ege werk

't Tilla en d'r Arnold mit 't Sjnepeje

*'t Bertie wool geër ing tas me 't Rita hauw
alling mer e kensje*

*'t Gerda, 't Lieske en 't Jeannie drinke óp de
vrundsjaf*

*'t Annie kin nit alling gód sjrieve me óch gód
vuurdrage*

Wat woar 't sjun

Vier weëde bedankt durch d'r Luc

Óp noa d'r 20 ste Pluk

Door: Annie Franssen & Annie Cremers

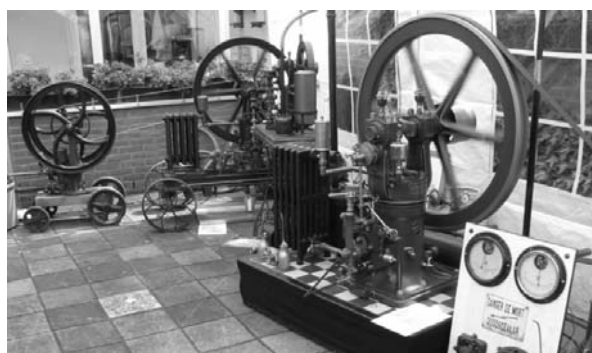
Fotograaf: Eric Vliegen

Motoren Lemmens en Vuursteenmijn Rijckholt

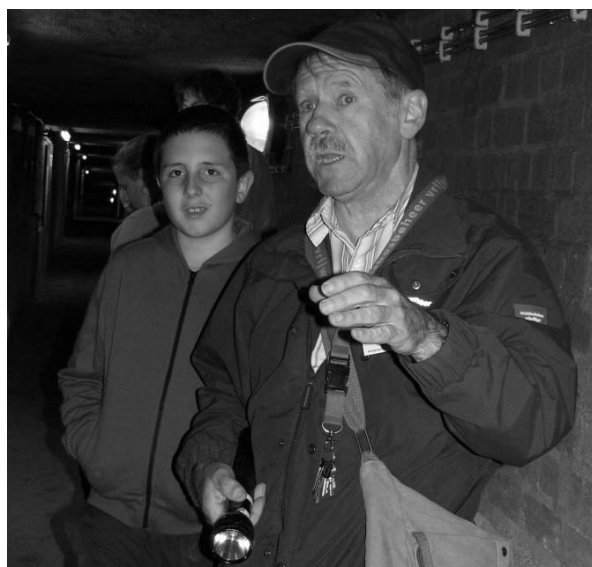
19 Juni 2010 excursie sectie techniek

Rik vertelt over zijn passie: motoren. De heren vinden de collectie geweldig en genieten van al het moois dat hier is uitgesteld.

Fons Horbach vertelt het verhaal van het onderzoek in de vuursteenmijn en laat ons de 5500 jaar oude mijngangen zien.

BOKKENRIJDERS BELIEVEN BELGIË (20)

Hans Hermans

Hoofdstuk XV Vastenavond versus Carnaval (6)

Na circa tien eeuwen faselavond en nogmaals tien eeuwen vastenavond, wisten ook dit jaar een aantal krantenredacties niet wat het een en het ander met carnaval te maken heeft. Vooral van Hollandse redacteuren is bekend, dat zij het verschijnsel carnaval op eigen fantasierijke wijze interpreteren. Als wij *joelfeest, Isisfeest, faselavond, fastelavond, vastenavond en carnaval*, ieder in hun eigen tijd en ruimte plaatsen, weten we dat er slechts één gemeenschappelijke noemer is. Mensen hebben er blijkbaar behoefte aan om zich bij tijd en wijle, in een andere huid te steken.

Zwaben en andere Alamannische feestvierders kruipen ook nu nog in een dierenvel. Carnavalisten tussen Rijn en Maas trekken een uniform aan en paraderen bij pittige marsmuziek. Brabanders grijpen naar een blauwe kiel. We weten inmiddels ook, dat de verschillen tussen vastenavond en carnaval legio zijn. Het eerste werd opgehangen aan heidense tradities, waarbij vermomming een belangrijk aspect was. Carnaval is weliswaar commerciëler maar ook christelijker, zodat zich inmiddels in Nederland, Kerk en carnaval verzoend hebben.

*Vastenavondoptocht met vermommingen naar
Adriaen van de Venne Delft 1589-1662*

15.1. Poldercarnaval

15.1.1. Wilde driften...

Dat was een eeuw geleden heel anders. De hoofdredacteur van De Maas- en Kempenbode schreef op 24 februari 1895:

*De geestelijkheid zag wel graag de ascese
en de vasten maar niet daaraan
voorafgaande uitpattingen*

‘Om de vloek af te weren, vergaderen kloosterlingen in hun kerken en houden er het veertigengebed. Maar door anderen is die dag met ongeduld verwacht en wordt hij met vreugde begroet, want hij schenkt hun gelegenheid om ongekend en ongestoord hun lage driften te botvieren, om schaamteloos te zeggen en te doen wat zij op een gewone dag niet durven. Als de avond valt, treedt de geest der duisternissen op en ontketent de wilde driften. Wanneer de uilen hun logge vleugels uitslaan en hunne donkere woning verlaten en de jakhalzen uit hun hol kruipen en op roof uitgaan, dan ook vergaderen sommige mensen in dans- en speelzalen, verkleed en gemaskerd, zogezegd om hun vermaak te zoeken, doch eigenlijk om zichzelf en de anderen te verderven. In die uren van vastenavond mag de mag de duivel zich nog heer en meester wanen van de wereld. (...)

Eind 19e eeuw werd in Noord-Nederland nog steeds carnaval gevierd zij het in balzalen met genodigden - Kinder Feesten

15.1.2. Roomsche bijgeloof

Het sorteert weinig effect om een hoofdstuk aan Hollandse poldercarnaval te wijden. Boven de grote rivieren is carnaval net zo ongemeen als een goed glas bier. Oude documenten geven weliswaar prijs, dat reeds in de middeleeuwen, in de Lage Landen, intensief vastenavond gevierd werd. Maar er is vrijwel niets overgebleven. De oorzaak is bekend, want in de 16^e eeuw, kwam er vooral in de protestantse gebieden, een einde aan de massale vastenavondvieringen. Het fervente feest bestaat niet meer, slechts hier en daar

Als je maar leut hebt Carnaval in het noorden des lands

zijn een paar schamele restjes, die abusievelijk carnaval genoemd worden, bewaard gebleven. De reformatie leidde in Nederland tot een religieuze tweedeling, waarbij de grote-rivieren-grens tevens een 'pleziergrens' werd. Er waren een paar uitzonderingen: kleine relictgezelschappen in Friesland, Overijssel en Gelderland. Protestantse landheren interpreteerde het feest als 'Roomsche superstitie' en dat bijgeloof

moest met alle ter beschikking staande middelen uitgeroeid worden. Daarbij kregen dominees en predikanten onverwachte hulp van RK bisschoppen en pastoors, die al evenmin het verschil wisten tussen vermommende vastenavond en commerciële carnaval. Op sommige gebieden staan vastenavond en carnaval lijnrecht tegenover elkaar. Carnaval kan immers ook halfvasten en zelfs in de zomer gevierd worden. Het is een feit dat er in Nederland een groot hiaat bestaat tussen vastenavond en carnaval, want de meeste carnavalsverenigingen werden pas in het midden van de 20^e eeuw opgericht. In Holland is carnaval van jonge datum zodat we nu een kijkje nemen in Holland en zijn polderland.

Frieslandse carnavalsbijeenkomst

15.1.3. Amsterdam

In Amsterdam werd in de middeleeuwen viriele vastenavond gevierd, maar daar maakten Kalvijn en zijn volgelingen resoluut een einde aan. De Geuzennaam 'Mokum' is bewaard gebleven en feitelijk was het ooit een

Carnavalspromotie in Amsterdam bij het Lievertje door onder meer de Geuzenkneuters

VASTEN--AVOND.

Eind 18e eeuw werd in Amsterdam nog carnaval op straat gevierd maar vroeg men zich af of dit gepaste kindervreugd was synoniem voor het joodse centrum *Mokum* van Amsterdam. Hoe dan ook, voor Limburgers, die in Amsterdam als allochtonen beschouwd worden, was het een reden om in de jaren tachtig, een aantal carnavalsverenigingen op te richten. Men schroomde niet om de danspasjes bij *Tanzmariechen* in Keulen af te kijken. Heineken was genegen om als sponsor op te treden, maar de burgemeester en zijn wethouders, die op ander gebied 'integratie' hoog in hun vaandel hebben staan, kon men helaas niet over de streep trekken. De Mokumse burger houdt van een 'feesie', wil best een rondje hossen en springen, maar liever zonder clownspakkie... Turkse en Marokkaanse knullen probeerden een glimp op te vangen van deze rare vertoning. 'Bavianen' bij de ingang zorgden er voor dat ze niet naar binnen konden glippen. Het Mokumse carnaval trok in 1985 meer dan een miljoen bezoekers en de indruk ontstond dat het volksfeest geaccepteerd zou worden. Vreemd genoeg liepen de cafébazen er niet warm voor en de medewerking van het stadsbestuur en de politie was nihil. Geen wonder dat de opperfeestneuzen het lieten afweten en ook het publiek hield het voor

gezien. Thans (2010) zijn alleen nog *d'Osseknarren* en de *Geuzenkneuters* actief. Om te overleven maken ze gebruik van één verenigingsgebouw en als door het jaar het gebouw leeg staat, zijn allochtone gezelschappen dankbare huurders. Kale koppen en grijze bollen geven te kennen dat verjonging noodzakelijk is, maar de jeugd weet wel iets leukers. Neen, met carnaval hebben ze niets.

15.1.4. Utrecht

Anders dan in Amsterdam hadden neocarnavalisten in Utrecht geen behoefte om de kunstjes in Keulen af te kijken. Wat moet je in Utrecht met Rijnlandse carnaval en 'Sjtiepe Vötsje', als de Antilliaanse variant in je bloed zit, want in die stad wonen veel Arubanen die ritmische klanken in hun genen hebben.

Carnaval in Utrecht ademt caribische sfeer

In 1975 was er een groep Arubaanse carnavalsvierders die het plan hadden om in Nederland een Antilliaanse zomercarnaval te organiseren. Medio 1977 werd er voor het eerst gevierd en het succes was zo groot dat een jaar later Jaarbeurshallen gehuurd werden. In 1982 was er de eerste carnaval op straat en in 1983 geen 'Keulse prins' maar een liefvallige zomerkoningin. De gemeente verleende subsidie en de VVD-fractie was

woedend omdat er gevierd werd op kosten van de belastingbetaler. Ook GroenLinks was van mening dat er te veel geld besteed werd aan 'gezellige' projecten.

Een klassieke compositie van Camille Saint-Saëns moest het carnavalsgevoel overbrengen

15.1.5. De Bilt

In De Bilt gooit men carnaval over de klassieke boeg. Carnaval wordt op een heel bijzondere wijze onder de aandacht van de schooljeugd gebracht. Omdat de kinderen van nu, de concertbewoners van de toekomst zijn, wil de Stichting Mezzo Forte Piano door een schoolconcert carnaval onder de aandacht brengen. De uitvoering bestaat uit: *Het Carnaval der Dieren*, uit 1886. Dat is een veertiendelige compositie van de Franse componist Camille Saint-Saëns. Hij beeldt in de compositie, op een paar stukken na, een aantal dieren uit. Het zijn voornamelijk de karakteristieke eigenschappen van de dieren die, een beetje satirisch maar soms ook zeer treffend, weergegeven worden. Het wordt ten gehore gebracht door een ensemble van tien jonge musici (inclusief het pianoduo), allemaal laureaten van internationale concoursen. Een verteller introduceert het stuk en verbindt de delen.

Nog een keer Camille Saint-Saëns

15.1.6. Rotterdam

Het carnavalsvirus uit Utrecht sloeg over naar onze havenmetropool Rotterdam, waar ook veel Antillianen wonen. In 1984 nam een aantal leden van de Antilliaanse en Arubaanse gemeenschappen in Rotterdam het initiatief tot een carnavalsviering, zoals ze die van hun geboorteplek kenden. Dit *Antilliaans carnaval* telde in de beginjaren ongeveer 20.000 bezoekers en in 1988 kreeg het de naam *Zomercarnaval*. Sindsdien zijn de bezoekersaantallen fors gestegen, maar ook de rijkheid aan verscheidenheid; momenteel doen zo'n twintig culturen mee aan de straatparade. De beste groep mag zich gelukkig prijzen met de Prins Clausprijs. Kroon op het feestelijke jubileumjaar 2004, was de benoeming van het zomercarnaval tot het meest succesvolle evenement in de *Evenementenmonitor 2005*. Ook werd het zomercarnaval voor het eerst opgenomen in het *Kunstplan Rotterdam 2005*. Het betekent dat in Rotterdam het zomercarnaval nu ook als cultureel evenement wordt erkend. Op Aruba, in Trinidad en in Tenerife wordt het carnaval als kunstvorm beschouwd. De vormgevers van de kostuums, de praalwagens en de dansers zijn immers kunstenaars. Het zomercarnaval in Rotterdam is een culturele trekpleister, maar uiteindelijk moet het een culturele traditie worden, zoals wintercarnaval inmiddels traditie in Limburg en Brabant is. Volgens het stadsbestuur past dit bij een samenleving in ontwikkeling. De samenstelling van de bevolking verandert en dat vraagt om nieuwe nationale tradities. Het zomercarnaval brengt verbroedering en

cohesie in de maatschappij. Het is juist bedoeld om de verharding van onze maatschappij tegen te gaan en participatie van de bevolking te optimaliseren. In die zin vervult het zomercarnaval een preventieve functie. (...)

Zomercarnaval in Rotterdam

Aanvankelijk heel bescheiden, maar opvallend was dat niet alleen allochtone Rotterdammers het fenomeen *zomercarnaval* omarmden. Marlon Brown, grondlegger in zowel Utrecht als in Rotterdam, is trots op het evenement, omdat hij meer dan één miljoen mensen op de been kan brengen.

Het is verbazingwekkend dat politieke partijen, die eerder niet van (winter)carnaval geporteerd waren, ontzettend blij zijn met (zomer)carnaval. Aanvankelijk was alleen de PvdA op een boot te vinden, maar het afgelopen jaar zagen wij ook premier Balkenende met zijn achterban op het water. Toen stelde het CDA duidelijk: 'Als christelijke partij hopen wij dat onze

Zomercarnaval Rotterdam Maar goed met dit tenue dat dit feest in de zomer gevierd wordt

deelname leidt tot meer dialoog tussen hetero- en homoseksuele mensen! (...) Het valt op dat Rotterdam redelijk veel nadruk legt op intermenselijke relaties. Dezelfde relaties die

in Limburg en Brabant door de overheid te vuur en te zwaard bestreden werden.

15.1.7. Gorinchem

'De martelaren van Gorkum' zijn voor ieder van ons een begrip, maar dat Gorkum synoniem is voor Gorinchem en dat in die plaats '*enge richtieje Bóchesser jong*' de carnavalstouwtjes in handen heeft is nieuw. Allow Frings, stadsarchivaris in Gorinchem, nam een paar jaar geleden het initiatief tot een tentoonstelling met de naam '*Alaaf, carnaval in Blikenstad*'. Daarbij kreeg hij medewerking van de heemkundekring *Oud-Gorcum* en van het *Regionaal Archief*. Van Allow, vernam ik, dat hij ontzettend veel plezier beleefde bij het opbouwen van de expositie. Via het *Regionaal Archief* kwam Allow aan de weet, dat er reeds in 1882 tijdens vastenavond, gemaskerde bals georganiseerd werden. Die bals mochten echter niet ieder jaar gehouden worden en hadden (ook) als doel om leden en donateurs te werven voor de plaatselijke harmonie en de fanfare. Lange tijd werd er vastenavond noch carnaval gevierd, maar in 1959 kwamen een paar leden van de plaatselijke toneelvereniging op het idee om in *Blikenstad* (Gorinchem) de carnavalsvereniging *De Gorrekes* op te richten.

*Stichting Gorcums Carnaval
Carnaval in Blikenstad*

Tot 1991 was het vrijwel de enige echte carnavalsvereniging van Blikenstad en veel documentatie voor de tentoonstelling kwam, volgens Allow Frings, uit die hoek. Omdat die vereniging niet meer bestond, was hij aangewezen op spullen, die de mensen thuis nog hadden liggen. Verbazingwekkend hoeveel oude decorstukken en kostuums her en der op zolders lagen. Ook kwamen er veel foto's en schilderijen van prinsen, een

galmbeker en héél veel medailles te voorschijn. Of Allow in zijn nieuwe woonplaats het carnaval kan ‘trekken’.

Over het Blikenstadse carnaval werd een expositie ingericht

(Opmerking: Allow Frings is een neef (oomzegger) van de bekende componist en musicus Aloïs Frings. Die nam in 1970 de leiding van Zangkoor Harmonia Simpelveld op zich. Naast Harmonia had deze markante persoon ook de leiding over het Simpelvelds Mannenkoor David, het Kerkkoor St. Joseph Bocholtz en Gemengd Kerkelijk Zangkoor Gracht. Verder was hij als docent verbonden aan de muziekscholen in Roermond en Valkenburg. Hij verleende regelmatig zijn medewerking aan programma's van het L.S.O en soleerde (basbariton) in verschillende opera's en uitvoeringen op binnen- en buitenlandse concertpodia. Met zijn koren voerde hij ook grote werken uit waaronder de Afrikaanse Missa Luba (Kerkkoor St. Joseph Bocholtz), de Carmina Burana van C. Orff en het Te Deum van Bruckner. In 2004 overhandigde hij het dirigeerstokje aan dirigent Jan Mertens. Een jaar later overleed Aloïs Frings.)

Carnaval in Blikenstad (2)

15.1.8. Kloosterburen

Net zoals bij ons de vastenavond verdrongen werd door het militante Rijnlandse carnaval, zo is het best mogelijk, dat het op krijgsmacht geschoeide en gelaarsde carnaval, mettertijd plaats zal moeten maken voor *Carnaval do Brasil*. Veel mensen horen liever exotische klanken dan militaire marsmuziek. Dat aan het exotische timbre, heupdeinende en bilwiegende dames gelieerd zijn, is een briljante bijkomstigheid. De koffiebruine Rio-meiden liggen hoog in koers, zoals heel lang geleden, de aardbruine vruchtbaarheidsgodin Freyja, tijdens de Germaanse faselabend, vereerd en geprezen werd. We merken door alle eeuwen heen de betovering van de lichtzinnigheid tijdens faselabend, fastelavond en carnaval, zelfs als de expressie een heel andere is.

Carnaval in Groningen lijkt net zo onwaarschijnlijk als een theebransje op de noordpool. Het greidgrondige Groningen heeft niets met Brazilië, heeft niets met blauwe Brabantse boerenkielen, heeft niets met Limburgse *buutterednerhumor* en

helemaal niets met Rijnlandse geweren, sabels en neponderscheidingen te maken. In dat protestantse noorden (van ons land), bevindt zich de katholieke exclave Kloosterburen, temidden van een reformatorische godvrezendheid. Dat neemt niet weg dat vele duizenden rechtlijnige protestanten met carnaval een kromme toer naar Kloosterburen maken. Het is historisch bewezen dat hier zelfs tijdens de Tachtigjarige Oorlog vastenavond gevierd werd.

Kronkeldorp richt zich ook op kinderen

Maar in 1648 kwam hier, vanwege de calvinistische overheersing, een resoluut einde aan vrijmoedige vastenavond en het duurde langer dan drie eeuwen voordat pogingen ondernomen werden, de een of andere vorm van carnaval op de been te brengen. Het was in 1970 toen een paar knapen van Katholieke Jongerenvereniging de stoute schoenen aantrokken en daarbij de hulp inriepen van een ‘allochtoon’; een vrouw uit Heerlen.

De prins stapt er niet uit een ruimteschip, maar wordt op de Bühne ingekleed. Dat betekent dus, dat hij zijn burgerkloffie verwisselt voor een deftige outfit bestaande uit een zwart pak met een paarse cape. In deze exclave gelden bijzondere wetten. Bij de ingang van de zaal geldt het hele feestweekend legitimatieplicht. Afhankelijk van de leeftijd worden polsbandjes uitgedeeld in drie kleuren, zodat het barpersoneel meteen kan zien wie alcohol geserveerd mag krijgen en wie niet. Er wordt ook nog onderscheid gemaakt tussen zwak en sterk alcoholische dranken. De controle door de Voedsel- en Warenautoriteit in Groningen is veel strenger dan bij ons in het zuiden. Volgens hen zijn niet de Rio-dames schuld aan veel ellende, maar de alcohol. Dat zullen onze brouwerijen

niet leuk vinden. In 1972 trok de eerste optocht door *Kronkeldorp* (Kloosterburen) en met enige lef ook door de omliggende dorpen, doch in de protestantse periferie, werden de knapen en hun diabolische stoet, minder dan vriendelijk bejegend.

Optocht door Kronkeldorp-Kloosterburen

15.1.9. Groningen

Het is soms kil, om niet te zeggen koud, in de polder. Daar hebben inwoners van de Groningse metropool iets op gevonden. Met carnaval worden de kachels in de ‘exotische’ feestzalen roodgloeiend gestookt, want bij de opzweepende klanken van de batucuda, samba en forró moeten de luchtig geklede dansers en toeschouwers van de kleurige expressie genieten. Om de mensen te leren hoe het functioneert, worden echte Braziliaanse bands en dansgroepen naar Groningen gehaald. Die chocoladebruine mensen staan garant voor

Braziliaans carnaval in Groningen

een onvervalste Braziliaanse ambiance en zitten ook in de jury. Dat moet wel, want de bezoeker worden aangespoord de boerenkielen te vervangen door lichte kleding die (ook) in Rio de sfeer bepaalt. De kledingadviesdienst windt er geen ‘doekjes’ om: Wil men in de ‘smaak’ vallen, dan gaat de voorkeur uit naar een bonte Braziliaanse uitdossing. Misschien is er een beetje moed

voor nodig. Omdat niet iedereen het spaarvarken aan diggelen wil slaan om zich in Rio-outfit te steken, geeft men gasten de raad een luchtig knippatroon te gebruiken voor een traditionele Latijns-Amerikaanse groen-geel-rode uitmonstering. Tenslotte het belangrijkste advies: Kleed je vooral niet te warm, want aardgas uit Slochteren staat garant voor tropische hitte...

Braziliaans carnaval in Groningen

Iemand die van Pruisische marsmuziek houdt, kan maar beter thuis blijven, want in Groningen is het samba en forró wat de klok slaat. Belangrijk is dat het ritme uit 'de heupen' komt, waarbij de samba een solodans en de forró een partnerdans is. Ook aan de inwendige mens wordt gedacht, want aan de eetbar geen gehaktballen en geen frikadellen, maar de typisch Braziliaanse gerechten: coxinha de galinha, bolinho de bacalhau en meer van die hete hapjes.

Braziliaans carnaval in Groningen

Let wel: Alcoholmisbruik wordt niet op prijs gesteld. Het is ook een goede zaak dat in Groningen een groot deel van de opbrengst gebruikt wordt om Braziliaanse projecten te

financieren, zoals zorg voor invaliden en straatkinderen in Rio.

Arnhem Rio aan de Rijn

15.1.10. Arnhem

Arnhem ligt bij de Nederrijn, net boven de grote rivieren en heeft niets met boerenkielen en helemaal niks met Keulse soldatenuiformen. De laatste jaren komt 'Rio aan de Rijn' met tropische klanken en dranken steeds meer in de belangstelling. Er is zelfs een optocht van het Caribische zomercarnaval, maar in feite is het een zeer zwakke afspiegeling van hetgeen ingehuurd Brazilianen van huis uit gewend zijn. Een Antilliaan zei achteraf: Het publiek aan de rand van de weg staat er passief bij en kijkt alsof er een lijkstoet voorbij komt ! (...)

Ook dit is een beeld van Arnhem in carnavalssferen

15.1.11. Zeeland

We kunnen het ons niet voorstellen: carnaval in Zeeland. De provincie ligt weliswaar ten zuiden van de grote rivieren, maar de calvinistische regelzucht heeft haar eigen wetten en geboden. In Sas van Gent halen vermetele vastenavondvierders een blauwe boerenkiel uit de mottenzak, maar sinds het Partagetractaat (1661) proberen protestanten aan de 'seksuele' uitpattingen, zoals zij het noemen, een einde te maken.

*Sas van Gent heet in carnavalstijd
Betekoppen*

Diepgelovige mensen die hun producten op de zware Zeeuwse klei trekken, moeten van katholieke volksuitpattingen niets hebben en hebben er de laatste eeuw herhaaldelijk bij de overheid op aangedrongen om aan de feestvreugde een einde te maken. Bestrijding van zedeloosheid en bevorderen van arbeidsproductiviteit zijn Zeeuwse drijfveren. Reeds in 1925 schreef de burgemeester van Sas van Gent over de losbandige vastenavond toestanden in zijn gemeente. Hij hoorde een gemaskerde dame die riep: 'Ik heb mijn beurs verloren' en liet zich vervolgens door gemaskerde heren onder de klederen betasten, waarbij zij hare tevredenheid betuigde. (...) Een andere gemaskerde dame probeerde een gemaskerde jongeling te verleiden tot 'vleeschelijk' gemeenschap'. Ook waren er diverse gemaskerde mannen die met het mannelijk deel duidelijk zichtbaar op straat urineerden. (...) Het gevolg was, dat vastenavond, carnavaleske trekjes kreeg, want reeds in 1926 werd het dragen van maskers verboden, om de zogenaamde zegepralende ontucht, te voorkomen. Een krant wist te berichten, dat dit raadsbesluit tot grote verbittering bij de vastenavondminnende bevolking leidde. Deze Politieverordening is

nog steeds van toepassing, maar geldt niet voor dames die een boerka of nikab dragen...

*Sas van Gent ter voorbereiding op het
carnaval werd het Leutfeest of
wagenbouwersfeest gehouden*

15.1.12. Ginneken bij Breda

Het komt in Nederland vaker voor, dat de ene gemeente door een andere opgeslorpt wordt. We schreven reeds eerder over de vierkante meter Bocholtzer soevereine moederaarde, die in Orsbach beschut wordt. Zo werd Ginneken geannexeerd door Breda, maar dat mag de carnavalspret niet drukken. Ook in Ginneken werden in de middeleeuwen, vastenavond op 11 november, dus de vastenavond voor de kersttijd, en de avond voor Aswoensdag, zeer uitbundig gevierd. Men ontdekte daar een oud document dat opgenomen werd in het boek 'De gouden eeuwen van het Ginneken'.

*Onder de Spaanse soldaten die Breda
belegerden was een schuinsmarcheerder die
in Ginneken vertier zocht*

Kort voor vastenavond in het jaar 1624, arriveerden de Spaanse veldheer Medina en Charles jonkheer 'Le Dernier du Moment'. Medina en zijn leger kwamen om de calvinistische Geuzen uit Breda te verdrijven. Jonkeer Charles had heel andere motieven, hij kwam om in Ginneken de bloemetjes buiten

te zetten. Het is bekend dat hij bij de dames in de smaak viel. Thans woont de adellijke familie in Parijs, maar de traditie wil dat men ieder jaar een jonkheer naar Ginneken stuurt om voor te gaan bij het carnavalsfeest. De jonkheer erkent de annexatie door Breda niet, maar dat neemt niet weg dat hij ieder jaar door de burgemeester van Breda met groot vertoon ontvangen wordt. De organiserende carnavalsvereniging 't *Lestogenblik* bereidt Mijnheer de Baron in het kader van de 11e van de 11e altijd een groots welkom bij de pomp op de Ginnekenmarkt.

15.1.13. Vrede tussen twee vogels

Gevecht tussen 2 vogels

Over vastenavond in de Habsburg-Oostenrijkse tijd, is vrijwel niets bekend. De episode begon in 1714 en was klaarblijkelijk zeer belangrijk, want boven het poortgebouw van de prachthoeve Overhuizen, komen wij dat jaartal in de vorm van een chronogram drie maal tegen. Aan de bovenkant van het fronton staat: RASTADIVM BINAS PACIFICAT AVES. (Rastatt stichtte vrede tussen twee vogels.) Boven de linker pilaster staat in het Frans met kapitalen en kleine letters: DIEU fait ICI toVt Mon esperanCe (Hier is al mijn hoop op God gevestigd.) en boven de rechter pilaster staat in het Italiaans met kapitalen en kleine letters: DeLLa VIRTU La gLorIa e gIIDerDone (De roem is de beloning van de dapperheid.) Drie chronogrammen met allemaal hetzelfde versleutelde jaartal 1714. Heel gewis was 1714 een bijzonder jaar. Reeds op 11 april 1713 werd de 'Vrede van Utrecht' in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden getekend om te voorkomen dat aartshertog

Karel VI van Oostenrijk, ook koning van Spanje zou worden. Als compensatie ontving hij de Zuidelijke Nederlanden en Sardinië. Ook bekrachtigde de Vrede van Utrecht de soevereiniteit van Frankrijk over het prinsdom Oranje, waaraan ons vorstenhuis zijn naam ontleent. Bocholtz lag toen in de Zuidelijk Nederlanden en werd geregeerd door de Oostenrijkse Habsburgers, die het niet eens waren met "Utrecht", zodat op 7 maart 1714 de slotakte van de Vrede van Rastatt getekend werd. Op 7 september van dat jaar werd ook de Vrede van Baden getekend, zodat er voorlopig een einde kwam aan de reeks van oorlogen tussen Frankrijk en het Heilige Roomse Rijk der Duitse Natie.

In het eerste chronogram wordt dus duidelijk gesteld dat Rastatt vrede stichtte tussen twee vogels; de Gallische haan en de Duitse adelaar. Het tweede chronogram stelt met een religieuze spreuk duidelijk, dat de bewoners van de katholieke Zuidelijke Nederlanden hun hoop op God vestigden en het derde getuigt van lof en vermaardheid over de dappere Habsburgers. In 1714 vertrokken de laatste Spanjaarden en Karel VI van Habsburg (Oostenrijk) gebod Joseph von Königsegg het bewind in de Zuidelijke Nederlanden over te nemen. Jammer dat met betrekking tot folkloristische gebruiken in de Oostenrijkse Nederlanden niet bewaard is gebleven.

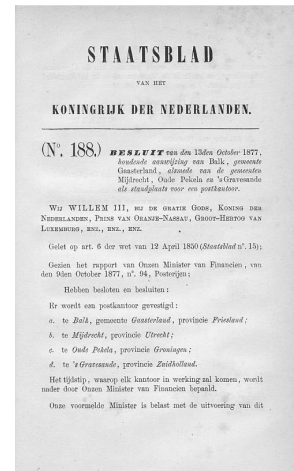
Koning Willem I

15.1.14. De Verenigde Nederlanden
 Precies een eeuw later, op 29 maart 1814 kwamen in Amsterdam notabelen bij elkaar om de nieuwe Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden goed te keuren. Als belangrijkste punt werd gesteld, dat de soevereine vorst, in dit geval koning Willem I, tot de hervormde Kerk moest behoren. Op 1 augustus 1814 aanvaardde Willem I ook de soevereiniteit over België, ofschoon het Weense Congres nog moest plaatsvinden... De Regering, die toen uit één Kamer bestond, was aanvankelijk volgzzaam, maar Willem I botste in het zuiden, thans België, op een verbitterde tegenstand van katholieken, die in hem een nieuwe 'Habsburgse' Josef II zagen. De koning zag zich toen genooddzaak voornamelijk te regeren via KB (Koninklijke Besluiten), die niet voorgelegd behoeften te worden aan het Parlement. Meer en meer verloor Willem, ook door zijn persprocessen en taalbesluiten, de steun bij zijn zuidelijke onderdanen. Van folklore in het algemeen en vastenavond in het bijzonder, moest de nijverheidsvorst annex koopmanskonink niks hebben.

15.1.15. Folklore aan banden
 De calvinistische regelzucht van de regering beperkte zich niet uitsluitend tot Holland, maar trof ook zwaar het nieuwe hertogdom Limburg, waartoe voortaan ook het Land van Loon, delen van Gulik en Gelre behoorden. Reeds op 1 maart 1815 werden in het *Staatsblad* nummer 21, Wetten gepubliceerd die betrekking hadden op de zondagsrust van de protestanten, maar helaas ook voor de RK gelovigen in Limburg van toepassing waren. De wet begon met de statige regel: Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze... Door de eeuwen heen werd door het Parlement aan de Zondagwet gesleuteld. Zij stond immers in fel contrast met folklore en feestvieren in het zuiden van de Nederlanden. In 's-Gravenhage hielden zelfs de Limburgse parlementariërs er geen rekening mee, dat door de protestantse Zondagswet het openbare leven in Limburg en de bestaande tradities en

gebruiken, die in het volksleven diep geworteld zijn, wreed verstoord werden.

15.1.16 Carnaval en zondagswet

De Zondagsrust werd bij wet vastgelegd
 Veranderingen vonden ook plaats op 15 oktober 1953 met de letterlijke tekst:

'Houdende nadere voorschriften ter wegneming van beletselen voor de viering van en ter verzekering van de openbare rust op de Zondag en enige Christelijke feestdagen:
 Wij JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.
 Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:
 Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is de wet van 1 Maart 1815. Artikel 1
 1.Voor de toepassing van deze wet worden de Hemelvaartsdag en de eerste Kerstdag met de Zondag gelijkgesteld.
 2.Voor de toepassing van artikel 2 worden de tweede Paas-, Pinkster- en Kerstdag, de Goede Vrijdag en de Nieuwjaarsdag met de Zondag gelijkgesteld.
 Het zou te ver voeren de droge wettenstof de revue te laten passeren en volstaan met de volgende artikelen:
 Artikel 3 Het is verboden op Zondag zonder strikte noodzaak gerucht te verwekken, dat op een afstand van meer dan 200 meter van het punt van verwekking hoorbaar is. De burgemeester kan voor de tijd na 13 uur ontheffing verlenen van het bepaalde in het eerste lid.

(Opmerking: Ik kan me nog de tijd herinneren dat de burgemeester van Vaals geen toestemming verleende om met begeleiding van muziek naar de kerk te gaan. Wel mocht na 11 uur, als de mis uit was, met begeleiding van muziek vanaf de kerk vertrokken worden. De harmonie van mijn geboorteplaats Lemiers, speelde dan met krachtige noten de rappe mars: 'Retour à Liège'...)

Artikel 4

Het is verboden op Zondag voor 13 uur openbare vermakelijkheden te houden, daartoe gelegenheid te geven of daaraan deel te nemen. De burgemeester is bevoegd ontheffing te verlenen

Artikel 5

Het is verboden op Zondag voor 13 uur optochten of bijeenkomsten op openbare plaatsen te houden, daartoe gelegenheid te geven, of daaraan deel te nemen. Het bepaalde is niet van toepassing op wandeltochten die niet door muziek worden begeleid.

Artikel 6

Het is verboden op Zondag zonder genoegzame reden de openbare rust door arbeid in beroep of bedrijf te verstoren. Overtreding van de genoemde artikelen wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 12

Bij het in werking treden van deze wet vervalt de wet van 1 Maart 1815 (*Staatsblad* no. 21), zoals deze laatstelijk is gewijzigd, zomede het Besluit van de Soevereine Vorst van 1 October 1814, no. 68.

Artikel 13

Deze wet kan worden aangehaald onder de benaming "Zondagswet".

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te 's-Gravenhage, 15 October 1953
JULIANA.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
BEEL.

Uitgegeven de zeventiende November 1953.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER

(Opmerking: Op 01-09-1976 werden de bij deze wet strafbaar gestelde feiten voortaan als overtredingen beschouwd en op 01-04-1994 werd de Zondagsweg versoepeld.)

Prefatie

Kerk en carnaval hebben zich verzoend, hetgeen niet betekent dat nu alle pastoors het carnavalistisch patrimonium omhelzen. Sommige pastoors willen persé geen dialectmis in hun kerk celebreren. Gelukkig zijn er ook 'herders' die op Aswoensdag in Simpelveld het *èsjekrùtsge* en in Bocholtz het *èsjekrùts-je* uitdelen. De kop in de Limburgse dagbladders: 'Carnaval en Kerk kunnen niet hand in hand gaan', moeten wij in het kader van het voorafgaande met een dikke korrel zout nemen. In de volgende uitgave maken wij een carnivalslus in België en prefereren wij vastenavondrelicten bij de burens en bezoeken natuurlijk *De Bokkriejes* in Maaseik.

W4500T2468

Nawoord themanummer WO2

Zoals reeds in het voorwoord aangegeven, is het Themanummer “Tweede Wereldoorlog in Simpelveld en Bocholtz” een doorslaggevend succes geworden. Bij deze dan ook hartelijk dank aan allen die dit themanummer mogelijk hebben gemaakt!

Het blijkt dat er rond dit onderwerp veel interesse bestaat van jong en oud. In combinatie met onze tentoonstelling op Scholtissenhof zijn er dan ook meerdere nieuwe verhalen boven gekomen. Zo veel zelfs, dat we op dit moment overwegen om begin 2011 een tweede Themanummer omtrent dit onderwerp uit te brengen, alsmede verdere activiteiten te organiseren.

Voor een nieuw Themanummer geldt natuurlijk dat we weer aangewezen zijn op stukken van iedereen die iets te vertellen heeft over de tweede wereldoorlog in onze dorpen. Dit hoeft niet groots of spectaculair te zijn, wij zien onze taak juist ook in het opschrijven en vasthouden van de kleine herinneringen. Dus – indien u tijd en zin heeft om uw herinneringen aan het papier toe te vertrouwen, aarzel niet!

Graag willen we u hier ook in ondersteunen, ook als u zelf niet zo veel ervaring heeft met schrijven of gewoon eens met ons van gedachten wilt wisselen. U kunt hiertoe een ieder van het bestuur aanspreken.

Met vriendelijke groet,

Ortwin Reitz, Redactie

Tel. 045-5441294 (18.00-22.00)

INHOUDSOPGAVE JAARGANG 2009

PERIODIEK NR. 1

Inhoudsopgave	1
Memorieboek 2 door Arnold Dydden	2
Wegkruisen wandeling op 10 april	5
Loerdagen – Weersvoorspelling voor geheel 2009	6
Jaarprogramma 2009 (Versie 2)	7
Dialekoavond	8
De Bongard duikt in de Romeinse archieven	10
Jaarplanning Klein Limburg	11
Uit de krant	12
April	13
Huub Franssen laat 18 meter documentatie na	14
Wapenschild De Bongard voor De Bongard	16
Lezing Monseigneur Dr. Gijsen 17.03.2009	17
Bokkenrijders believeu Belgie – Vastenavond	18
Over de naam Bocholtz	27
Naschrift Bokkenrijders believeu Belgie aflevering 11	27
Externe Mededeling: Streekmuseum “De Locht”	28
Externe Mededeling: Thermenmuseum	297
Inhoudsopgave 2008	30

PERIODIEK NR. 2

Inhoudsopgave	31
Dydden's Recepten van doctor Brandt uit Aken	32
Jaarverslag 2008 van de secretaris	35
De Romeinse middag op 4 april 2009	39
De archieven van klooster St. Aegten	41
Wie of woa woar dat nog ins	45
Oproep voor vrijwilligers	46
Jaarprogramma	47
Winkmulles	48
De klok op Scholtissenhof	49
Het Klokkengilde Kerkrade	49
Rectificatie Loerdaag	50
Sectie Museum	51
Impressie Midzomernachtwandeling	53
Bokkenrijders Hoofdstuk XIV Vastenavond versus Carnaval	55
De zwarte Madonna	72
Impressie Opening Hellingbos 10 april 2009	73
Miljoenenlijn 75 jaar	74
Externe aankondigingen	

PERIODIEK NR. 3

Inhoudsopgave	75
De Pastoor en de Duivel	76
Johan Rothkrans, Een studie door mr. Leo Kohl (+)	80
Wie of woa, woar dat nog ins!	87
Oproep Genealogie	87
De kruisheren van Aken, de Crutsbroederhoff te Bocholtz en de fundatio celebrandi voor de St.-Julianus kapel	88
Jaarprogramma 2009	92
Aankondiging ALV met Filmvertoning	93
Heemkunde-najaarsexcursie Historisch Sittard	94
Aankondiging Lezing IKL	96
Oproep van de penningmeester	97
Sectie Museum	98
Oktober	100
Uitreiking eerste schildje historische panden	101
Open Monumentendag 2009	102
Bevrijdingswandelingen Bocholtz en Simpelveld	104
Bokkenrijders believen België (18)	106

PERIODIEK NR. 4

Inhoudsopgave	121
Woord van het bestuur	122
Dydden - de pastorie als boerenbedrijf	124
Fotowedstrijd Sittard voor de jeugd	129
Anne Frank in Westerbork – door Kyara Hamers (9)	134
Soureth ten tijde van de Romeinen	136
Jaarprogramma 2010	139
Uitnodiging Uitstapje tentoonstelling Ambiorix Tongeren	140
Uitnodiging Dialectavond Ripuarisch dialect	142
Oproep Themanummer 2 ^e wereldoorlog	142
Jannenaar	143
Sectie Museum – Projecten	144
Oorlogsslachtoffers WO2	145
Heemkundevraag	146
Bokkenrijders believen België (19)	147